

#3 22

FOLKEHØGSKOLEN

**TEMA: SVALBARD,
MILJØ OG FHS**
side 16

**UKRAINA:
FORSONINGSARBEID MULIG**
side 27

**JAPAN:
FRA FOLKEHØGSKOLE TIL AKTIVIST**
side 32

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehogskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehogskole.no

Redaksjonsråd:
Einar Opsvik, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og Eirin Høiseth

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**
Forsidefoto: **Japan/Momoko Nojo**
Trykkansvarlig: **Polinor**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehogskole.no
www.folkehogskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehogskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehogskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Einar Opsvik
Bakkevegen 36, 6150 Ørsta
einar@folkehogskole.no
tlf: 971 76 112

Nestleder:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

Styremedlem:
Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:
Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

1. varamedlem:
Line Tirslaug
Trøndertun folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehogskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehogskole.no
tlf: 913 52 372

INNHold

03	<i>Leder, Øyvind Krabberød</i>
04	<i>Portrettet – Dag Braathen</i>
07	<i>Pedagogiske inspirasjonskilder</i>
10	<i>Pedagogisk hverdag: Ekstremsport LUFT</i>
13	<i>Foto: Mer enn ord</i>
14	<i>Fra Solbakken til Libanon</i>
16	<i>Tema – Svalbard</i>
22	<i>Kokkkens</i>
24	<i>Grundtvig til hverdags</i>
24	<i>Blikk fra kaikanten</i>
25	<i>På hjertet</i>
26	<i>Nansenskolen – søker stadig forsoning</i>
28	<i>Spalte: Benedicte metode</i>
32	<i>Japan: Fra folkehøgskole til aktivisme</i>
35	<i>NOU – arbeidet. Intervju Astrid Moen</i>

36	<i>Kunst: Festspillene i Nord-Norge</i>
38	<i>Folkehøgskolene og bærekraft</i>
40	<i>Bøker</i>
42	<i>Distriktsmøter</i>
44	<i>Kommentar – Benedicte Hambro</i>
45	<i>Nye rektorer</i>
46	<i>Folkehøgskoleuka – Fana</i>
48	<i>Innspill: Folkehøgskole for alle?</i>
49	<i>Arbeidslivet: Angelina K. Christiansen</i>
50	<i>Lederen: Einar Opsvik</i>
51	<i>Folkehøgskoleforbundet</i>
53	<i>Nytt fra informasjonskontoret</i>
54	<i>Internasjonalt utvalg</i>
56	<i>Baksien: Tekst/diktstafetten</i>

LEDER:

TID FOR EN VELFORTJENT PUST I BAKKEN

Da er skoleåret 21-22 historie. Bak oss har vi to år med unntakstilstand, med korona, ekstraarbeid og masse logistikk, med usikkerhet. Vi er imponert over hvordan dere har stått i det ute på skolene, men det har kostet. Som en sa på et distriktsmøte nylig – vi er litt slitne nå. Det er tid for å ta en velfortjent pust i bakken. Men noen bekymringer følger oss tett i folkehøgskolen – hvert eneste år. Får vi nye elever inn på tunet kommende skoleår? Det er mange høye skuldre. Så langt ser vi en tilbakegang i antall ja-svar pr 1. mai – minus 4 prosent. Som vanlig er det ujevnt fordelt – noen går sterkt fram, mens andre ser røde tall og er urolige. Geografisk er det også store forskjeller med sterk tilbakegang for trøndelagsskolene mens Sørvestlandet går fram. Søkna-

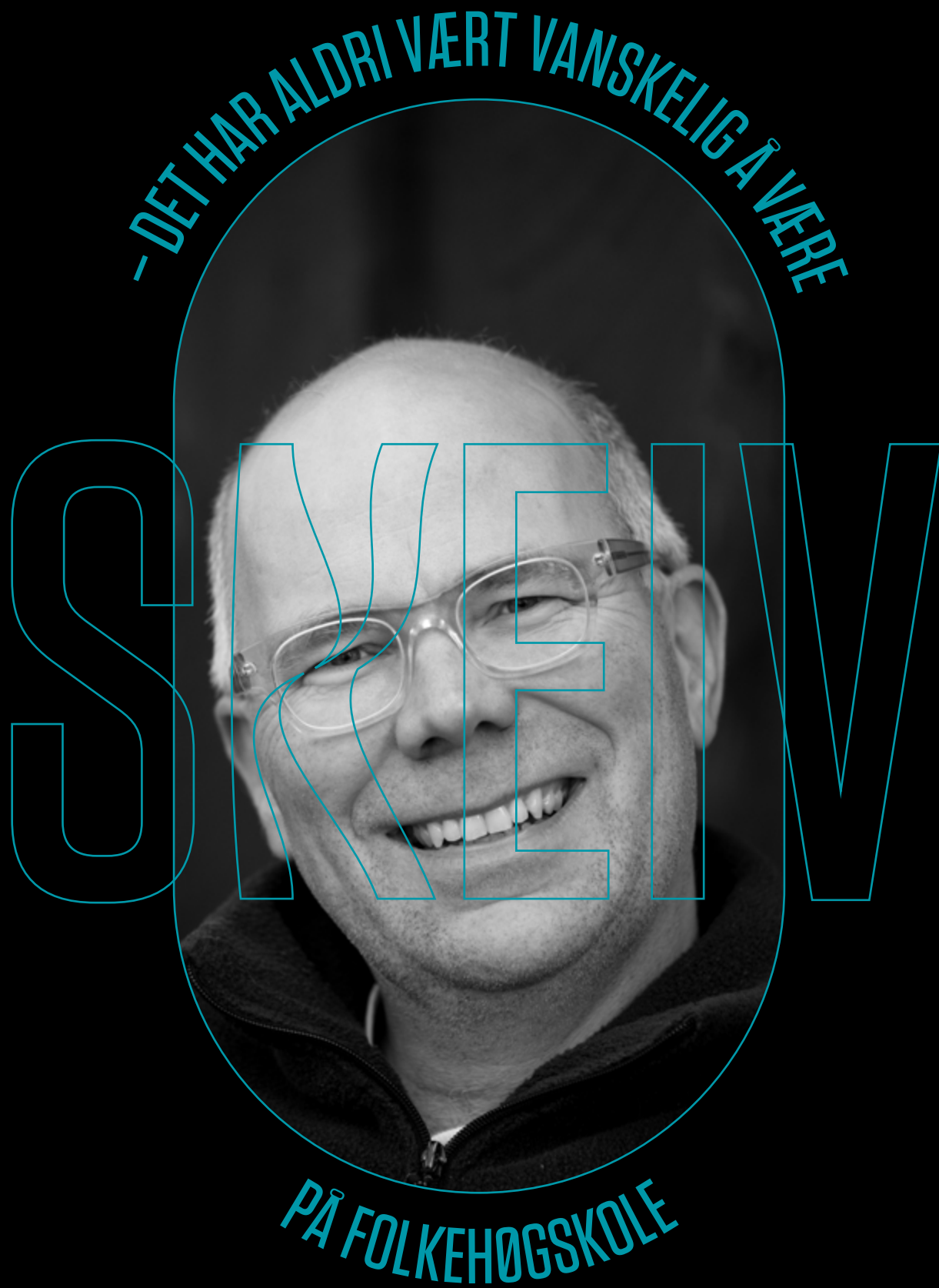
den til universitet og høgsaker går tilbake og et stort antall takket også nei til skoleplass på folkehøgskole. Etter to år med mye isolasjon for ungdom kan det vært tøft å komme ut igjen. Nå håper vi sterk innsats med å profilere folkehøgskolen skal trekke mange til folkehøgskole fram mot skolestart i august. Vi er stolt av å presenter et svært mangefasettert og fyldig magasin denne gangen. Les saken om japanske Momoko Nojo som etter inspirasjon på folkehøgskole bestemte seg for å motivere sin egen generasjon som i liten grad engasjerer seg politisk. Nojo har fått stor oppmerksomhet og gjennomslag i Japan, og hun er ikke i tvil om at folkehøgskoleoppholdet hennes var viktig for det hun har oppnådd siden. Det er stadig mulig og viktig å så

frø gjennom folkehøgskoleåret – de vil spire. Les også Steinar Bryns artikkel og refleksjon over krigen og situasjonen i Ukraina. Bryn fra Nansenskolen og Nansen dialog har i snart 30 år arbeidet med dialogprosesser, særlig på Balkan, men de siste årene en hel del i Ukraina. Dette og mye mer kan du ta med deg inn i sommeren. Vi ønsker dere en riktig god sommer til å hente nye krefter og inspirasjon før et nytt skoleår i august!

Øyvind Krabberød

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehogskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen. Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

For Romerike-lærer Dag Braathen har homokampen handlet mer om å være et medmenneske enn å stå på barrikadene.

Tekst: Eirin Høiseth

21. april 1972 ble det lovlig å være homofil i Norge. Den nyheten skulle gå 13 år gamle Dag Braathen hus forbi. Selv om han nok hadde kjent på følelser siden han var liten, var det først mye senere at han klarte å sette ord på at han nok var homofil.

– Jeg hadde sommerjobb etter videregående og var veldig opptatt av et par jeg kjente. Og jeg tenkte at jeg sikkert hadde lyst til å være sammen med henne. Men så husker jeg en situasjon hvor jeg stoppet opp og tenkte: «Men stopp en hall! Det er jo HAM jeg egentlig ville vært sammen med!» Og det var nok en av de første gangene jeg tenkte sånn: «Å ok, homo ja».

FOLKEHØGSKOLEKJÆRLIGHETEN

Legningen har aldri vært utfordrende for musiker, komponist og regissør Dag Braathen. I dag har han ansvar for musikkteaterklassen ved Romerike folkehøgskole og er lykkelig gift med regissør Roy Lie Jonassen. De to møttes på folkehøgskolen.

– Jeg var vikar fra 1986 til 1988, og det første året jobbet vi sammen som kollegaer. Deretter sluttet Roy, men han ble invitert på ansattefesten før jul. Og da, på den julefesten, så skjedde det et eller annet. Så blei vi sammen, smiler Dag.

I 20 år, frem til Roy gikk av med pensjon i fjor, var de to kollegaer på Romerike folkehøgskole. Her jobbet de til tider tett med teaterproduksjoner, Dag med ansvar for musikken og Roy med teater.

Å jobbe sammen med partneren sin kan være utfordrende. Det var en av tingene Dag måtte tenke på da han kom tilbake til Romerike i 2001.

– Jeg måtte vurdere om det var riktig å bo sammen med Roy og jobbe sammen med Roy, men det gikk jeg for, og det har gått fint alle de årene. Kjempefint. Men folkehøgskolelivet er intenst, og til tider så måtte vi si sånn hjemme: «Nei, nå må vi snakke om noe annet, vi kan ikke snakke om skole eller kollegaer.»

Da vi to inngikk partnerskap i 2004, måtte det bli på Romerike folkehøgskole.

– Vi traff hverandre her og jobbet her sammen. Så da leide vi skolen, dekket til 112 gjester og hadde seremonien foran skolen ut mot tjernet. Etter middag holdt våre teater- og musikervenner underholdningskabaret i storsalen på skolen, med steppdans, korsatser, sang og revyinnslag. Det ble fest hele natten. Det var så fint.

ENDRINGER I SAMFUNNET

Når 50-årsdagen for avkriminalisering av homofili nå feires landet over, er det mye som har endret seg gjennom tiårene.

Dag husker han som barn leste om Stonewall-opprøret i avisen. De voldelige demonstrasjonene i det skeive miljøet rundt klubben Stonewall i New York i 1969 regnes som startskuddet for den moderne homobevegelsen og pridedmarkeringene.

Dag har heldigvis få negative opplevelser knyttet til legning.

– Nei, jeg har opplevd veldig lite motbør. Jeg tror nesten ikke jeg har opplevd ukvemsord heller, så jeg kan ikke klage på det.

Etter at han kom ut, skulle det imidlertid ta litt tid før moren hans forsonte seg med det.

Roy Lie Jonassen

– I hennes verden var det mye kvinner, og noen av dem var nok lesbiske. Blant annet kjente hun Wenche Lowzow, som kom ut med brask og bram sammen med Kim Friele. Det var vanskelig for mamma, og det husker jeg at jeg reagerte på. Og når jeg selv kom ut og, så var det vanskelig. Men det la seg jo selvfølgelig etter hvert.

Han kan ikke huske noe tydelig vendepunkt for når holdningene i samfunnet endret seg, men noen hendelser stikker seg ut.

– Jeg husker jo når partnerskapsloven kom, at det var lov å inngå en slags formalisert avtale mellom likekjønnede. Og så ble jo Rosemarie Köhn biskop på Hamar og det var stort. Vi opplevde henne som en støttespiller for homoene, og hun ordinerte lesbiske prester. Så det var stort! Da heia vi.

DEN GODE SAMTALEN

Dag har aldri vært direkte politisk engasjert for skeive rettigheter. Med en tid som pianist og musiker i den skeive kabaretgruppen CabaRosa som hederlig unntak.

Isteden har han viet karrieren til å jobbe med mennesker og møte dem på likefot.

– Høsten 1998 var jeg vikar på en barneskole i Bærum. Da kom elevene og spurte meg ute i friminuttet om hvor jeg bodde hen og om jeg hadde kjæreste. Da tenkte jeg: Nå kan jeg enten jule eller så kan jeg ikke jule. Så da sa jeg: Nei, jeg har akkurat flytta sammen med Roy, og vi er kjærester.

Plutselig dagen etterpå så løp barna rundt på skolen og ropte: «Dag er homo! Dag er homo!» Det hørte ikke Dag selv, men han fikk råd av en kollega om å forholde seg til det.

– Ja, så da gikk jeg en runde til de tre femteklassene som jeg underviste, og fortalte om mitt liv. Jeg fortalte at jeg akkurat hadde flyttet sammen med Roy og at det var stort. Og at vi hadde diskutert hvordan vi skulle forholde oss til barn, men at Roy kanskje ikke hadde lyst til det, men kanskje jeg hadde lyst, forteller han.

– Det ble SÅ fine samtaler. Og alle hadde jo en tante, eller en frisør, eller hadde sett noe på Tv-en, og det fortalte femteklassingene. Og så var det en som sa: «Ja, hvis dere ikke skal ha barn, kan dere ikke kjøpe en hund da?»

– De tre samtalene, var meget meningsgivende for meg – og for dem. Det ble helt slutt på at de ropte at jeg var homo, for det var jo ikke noe interessant lenger. De visste at jeg var meg. Så det var jo homopolitikk – ikke i det store, men i det lille, på en måte.

– Det tror jeg har vært min rolle som folkehøgskolelærer også. Å bare være til stede som den jeg er. Folk som har kommet og villet snakke med meg fordi de er i prosessen med å komme ut. Jeg har hatt mange fine samtaler oppgjennom.

INGEN HEVEDE ØYENBRYN

Kanskje er det også i møte med elevene at Dag har merket mest til holdningsendringen til skeive i samfunnet.

– Jeg jobbet på Solbakken folkehøgskole fra 1994 til 1998. Da vi presentere oss første dagen, og jeg sa at jeg var sammen med Roy, kom folk bort etterpå og sa ting som: «så flott at du forteller». Hvis jeg sier det samme nå, er det ingen reaksjon. Det er ingen som tenker over det en gang.

Han merket en endring på 1990- og 2000-tallet, der måten folk ser på hverandre ble mer normalisert.

– Sann er jo livet her blant elever. Det er helt normalt, det er ingen som hever på et øyenbryn. Og vi har transpersoner, homoer og lesber – alt mulig. I folkehøgskolen – eller jeg får prate for Romerike – så opplever jeg det som helt åpent og helt fritt.

Dag trives i det åpne skoleslaget.

– Jeg husker jeg sa på 80-tallet at jeg ikke kunne i ha vært i den kristne folkehøgskolen. Da hadde ikke det gått, og jeg hadde sikkert ikke fått jobb. Jeg vet ikke hvordan det er nå. Men i den frilynte folkehøgskolen var det problemfritt å være åpent homo på 80-tallet, også her på folkehøgskolen.

NÅR 50-ÅRSDAGEN
FOR AVKRIMINALISERING AV
HOMOFILI NÅ FEIRES LANDET OVER,
ER DET MYE SOM
HAR ENDRET SEG
GJENNOM
TIÅRENE

«FOR Å GJØRE HJERTENE GLADE!»

CHRISTEN KOLD - EN FOLKEHØGSKOLEMANN AV FOLKET

Av Tor Grønvik

– Jeg har derfor bedt Kold være så god å fortelle oss hvordan han kom inn på sin så fruktbare løpebane, og hvordan han betrakter skolesaken i det hele, både barneskolen og skolen for de voksne, og jeg vil bare føye en begjæring til, som jeg ellers aldri gjør til noen taler, at han ikke vil fatte seg for kort.

Grundtvig i 1866

Christen Mikkelsen Kold ble født i 1816 og døde i 1870. Han var altså en generasjon yngre enn Grundtvig, men døde to år før han. Jeg har skrevet tre artikler i Steg om Grundtvig som «folkehøgskolens far». Med denne fjerde artikkelen i serien røper jeg at det tidvis har stått strid om farskapet. Mange har også brukt den samme betegnelsen om Christen Kold, og ment han er kommet ufortjent i skyggen av Grundtvig. Mer treffende er det nok å peke på at begges bidrag har vært avgjørende for at skoleslaget, både i Danmark og Norge, fikk den formen vi kjenner.

VENNEMØTENE

På Grundtvigs eldre dager tok venner og støttespillere initiativ til et årlig «vennemøte» på hans fødselsdag, 12. september. Inngressen til denne artikkelen er Grundtvigs introduksjon av Christen Kold som hovedtaler på møtet i 1866. Møtet var i København, og det var over tusen mennesker til stede. Grundtvig hadde invitert Kold til å tale om skolesaken og om hva som gjorde at han ble folkeopplyser. Det finnes ikke noe manuskript til talen. Det har det antakelig heller ikke vært, Kold var det muntlige ordets mann, og etterlot seg bare noen få, korte skrifter. Men det finnes et stenografisk referat, som antas å være så godt som ordrett gjengivelse av talen.

Da han holdt talen på vennemøtet, var Kold 50 år gammel.

Han var en kjent mann i grundtvigske kretser og i dansk skoledebatt. I talen forteller han om sin nyeste og største folkehøgskole, Dalum på Fyn, som startet i 1862. I tillegg til å fortelle om nye, fine skolebygninger og en veldrevet gård, kan han melde om mange elever. Både på vinterkurs for gutter, sommerkurs for jenter og kurs for «skolemenn» om høsten. Han forteller om en suksess, men det startet ikke slik.

EN UNG LÆRER

Christen Kold kom fra enkle kår i en liten landsby i Vestjylland. Faren var skomaker, men forsøkene på å gå i hans fotspor lyktes ikke. Kold sa selv at han ikke var særlig praktisk anlagt. I stedet ble han lærer i en liten skole ute på landet, tretten år gammel. Det var en jobb med lav sosial status den gangen. Hovedfaget var kristendomskunnskap, og læreren skulle «katekisere» ut fra en offentlig godkjent lærebok. Undervisningen besto i høytlesning, pugging og gjengivelse av boka. Det var ferdiglagde svar på spørsmål elevene ikke hadde stilt, sa Kold. Han så tidlig at mange elever led under denne undervisningen, og at de i beste fall endte opp med utenatlærte remser som ikke var tilegnet i noen personlig forstand. Inspirert av morens fortellinger i oppveksten begynte han å eksperimentere med å fortelle bibelfortellingene så livfullt han kunne for barna. Slik appellerte han både til følelsene og innlevelsesevnen og han mente elevene lærte det de skulle bedre på den måten.

VEKKELSEN

18 år gammel kom han med nød og neppe inn på en lærerutdanning, på seminariet i Sneselev. Hans boklige forkunnskaper ble vurdert som ganske tynne, og han forteller i vennemøtetalen at undervisningen stort sett gikk over hodet på ham til å begynne

med. Men så kommer det store vendepunktet. I løpet av den første tiden på seminariet hører han lekpredikanten Peder Larsen Skræppenborg. Han var en av lederskikkelsene i de «gudelige vekkelser» som på den tiden vokste seg sterke i Danmark. Kold forteller at han til da hadde sett på Gud som en streng politimester eller skolemester som passet på og grep inn med straff når vi gjorde noe galt. Nå tok han til seg at Gud elsket han og alle andre. Han ble fylt av glede og kjærlighet til seg selv og medmenneskene, og han kunne ikke holde det for seg selv! Han hadde aldri kjent maken til slikt liv og lyst, kraft og drift, forteller han. Han besluttet å «... gjøre det til min egentlige *Oppgave i Verden at gjøre Hjerterne glade med det Budskab, at Gud elskede os ved sin Søn Jesus Christus, uagtet vi vare Syndere*».

Kold ble altså vekket av en «gudelig» predikant, og han ble selv aktiv innen vekkelsesbevegelsen. Men bortsett fra det lille om hans gamle gudsbilde som bakteppe, forteller han ikke om noen forutgående syndenød og helvetesangst. Han gikk rett på kjærligheten! *«Jeg var ikke særlig pietistisk, jeg hadde ikke forstått stort annet enn at Gud elsket oss»*, sier han i talen. Noen vil kanskje synes det høres ganske «grundtvigsk» ut?

Tor Grønvik var lærer, inspektør og rektor på Hurdal Verk folkehøgskole. Fra 1996 til 2018 var han daglig leder av NKF og IKF. I fire nummer av Steg skrev han artikler om folkehøgskolens røtter med hovedvekt på Grundtvig. Den første var i hovedsak biografisk. Den andre var om Grundtvigs syn på skole, læring og undervisning. Den tredje handlet om troen og skolen. Her skriver han om Christen Kold.

Tor Grøvik gikk brått bort ved årsskiftet. Det var rett før han skulle levere en artikkel om Kold til magasinet Folkehøgskolen. Vi har fått lov til å bruke denne artikkelen som sto i Steg nr 3 2020.

OPPLIVET OG OPPLYST

Og vekkelser fikk overraskende konsekvenser: «Fra den dag forsto jeg hva de sa på seminariet!» Kold opplevde altså selv det som ble bærebjelken i hans pedagogikk: Først må mennesker vekkes, eller opplives, så blir de mottakelige for opplysning og læring.

Etter seminariet søkte han lærerposter, men fikk ingen fast. Han var begynt å bli omstridt. Han nektet å «katekisere» på den tradisjonelle måten, og noen var skeptiske på grunn av hans tilknytning til vekkelserne. Løsningen ble en stilling som huslærer på en stor gård i Sønderjylland. Der engasjerte han seg også i foreningsliv og folkemøter for voksne, og erfarte at en kristen vekkelse ikke er det eneste som kan opplive. Folk kan også begeistres og bli mottakelige for opplysning gjennom «folkelig vekkelse», og det var gjerne fortellinger fra stolte tider og hendelser i Danmarks historie som virket best.

MISJONÆR I TYRKIA

Uten utsikt til fast lærerstilling ønsket han seg etter hvert vekk. Løsningen ble å slå følge med en venn, den grundtvigske presten Hass, som skulle reise som misjonær til Smyrna, dagens Izmir, i Tyrkia. De reiste høsten 1842 og Kold ble der i vel fire år. Han og Hass ble snart uenige om hvordan misjonsarbeidet burde drives, og Kold var også misfornøyd med å få en mer underordnet tjenesterolle enn han hadde ventet seg. Han brøt da samarbeidet og startet egen virksomhet som bokbinder. Det gikk godt, og da han vendte hjem til Danmark i 1847 hadde han opparbeidet en liten kapital som kom godt med da den første folkehøgskolen skulle realiseres. Reisen gikk med båt til Trieste, innerst i Adriaterhavet og derfra tre måneder til fots gjennom Europa med bagasjen på en liten håndkjerre.

FRISKOLEBEVEGELSEN

Tilbake i Danmark ble han på nytt huslærer, denne gangen hos den grundtvigske presten Birkedal på Fyn. Det var flere initiativer på gang for å starte private barneskoler, eller «friskoler», og de ble støttet både av vekkelserbevegelsene og av grundtvigianere. Begge gruppene kjempet mot en statlig og kirkelig autoritet med monopol både på forkynnelse og undervisning. Grundtvigianerne hadde merket seg Kold som en som delte deres skoletanker og ville gjerne ha han med på laget. Selv var han klar over at grundtvigianerne trengte den kontakten og støtten han hadde blant bøndene. Kold ble invitert til møte med Grundtvig og meningsfeller i København. Det resulterte i støtte, både moralsk og økonomisk, til å starte en «bondehøgskole» i Ryslinge på Fyn. Den hadde sine første 15 elever i 1851. Senere startet han en skole i Dalby, og så til sist den store skolen i Dalum, også den på Fyn. Parallelt med dette startet han flere private barneskoler og inspirerte til enda flere. Lærerutdanningen for disse skolene var gjerne en vinter eller to på Kolds folkehøgskole. Begge skoleslagene skulle grunnleggende bygge på den samme pedagogikken. Grundtvig trekker nok det lengste strå som «folkehøgskolens far», men Kold er ubestridt som friskolebevegelsens far i Danmark.

«DENNE SKULEN ER EIN HEIM, DENNE HEIMEN ER EIN SKULE.»

Dette var i mange år en vanlig overskrift over ordensreglene på norske folkehøgskoler. Det er kanskje den tydeligste arven etter Christen Kold. Skolene hans hadde hjemmet og gårdslivet som utgangspunkt. Skolens utforming, innredning og utstyr skulle gjenspeile de hjemmene elevene kom fra. Det var ikke talerstol eller kateter i skolestuene. Elevene satt ved langbord, og Kold sto eller satt for enden av bordet når han holdt sine foredrag, og gjerne samtalte om temaet etterpå. Han og medlæreren sov tidvis på samme sovesal som elevene. Det han kalte «omgangslivet», med felles måltider, felles huslige plikter og andre praktiske oppgaver var en del av pedagogikken. Det er Kolds fortjeneste at folkehøgskolene ble hjemlige, mer enn institusjoner.

PRAKTISK ARBEID

Praktisk arbeid hadde stor plass i Kolds skoler. I tillegg til de nødvendige oppgavene i huset og på gården, var det verksteder og muligheter for skapende virksomhet gjennom undervisning i håndverk. Kold la vekt på disse fagene, ikke bare for ferdighetene i seg selv, men som viktige bidrag til danning og opplysning, ikke nødvendigvis som opplæring i et framtidig yrke. I dette ligger det et menneskesyn som verdsetter både «hånd» og «ånd», kropp og sjel. Et stort innslag av praktiske fag har alltid siden vært et av folkehøgskolens kjennetegn.

UTEN LÆREBOK

Vi har allerede møtt Kolds skepsis til læreboka. Den uviljen beholdt han, og fraværet av lærebøker var en hovedinnvending fra kritikerne av folkehøgskolene hans. Det ble også undervist i alminnelige skolefag, som naturlære og regning. Da hadde læreren bok, og elevenes bøker ble til ved at de skrev av deler av dem etter lærerens diktat. Ved en offentlig inspeksjon med overhøring av elevene, overrasket de likevel positivt med gode kunnskaper, og noe av kritikken stilnet. Kold hadde stilt som betingelse at overhøringen ikke skulle være av enkeltelever, men av klassen samlet. Folkehøgskolenes skepsis til eksamen har god støtte hos Kold. «Man river jo ikke en plante opp for å se om den gror!»

KOLD OG GRUNDTVIG

Diskusjonene om likheter og forskjeller mellom Grundtvig og Kold startet allerede mens de begge levde, og kan pågå fortsatt. Ikke uventet legger noen mest vekt på likhetene, andre på forskjellene, og det er belegg for begge deler. Det er verd å merke seg at de to kom fra helt ulike samfunnslag. Grundtvig var akademiker og av embetsmannsslekt, mens Kold kom fra enkle kår og hadde lite utdanning. Grundtvig var teolog og prest, Kold kom fra de lavkirkelige vekkelserbevegelsene. Grundtvig hadde i utgangspunktet ikke sans for «de gudelige», verken deres kristendomssyn eller omgangsformer, men han forsvarte alltid deres rett til fri forkynnelse. I senere år ble han mildere stemt. Det kan henge sammen med at hans andre kone, Marie Toft, hadde tilknytning til vekkelserne. Møtene med Kold og samarbeidet gjen-

Christen Kold startet tre folkehøgskoler. Ryslinge er den eneste som fortsatt er folkehøgskole i dag.

nom støtten til skolene hans har nok også bidratt. Kjennskap nyanserer ofte enkle forestillinger om oss selv og de andre. Introduksjonen på vennemøtet viser en tydelig anerkjennelse av Kold og hans livsverk. Kold kunne være krass mot mange prester, men han omtalte alltid Grundtvig med respekt. Han framhevet ofte Grundtvigs verdenshistorieverk som en av sine viktigste inspirasjonskilder i undervisningen. Han ga også Grundtvig æren for å ha bekreftet for han at all sann opplysning har med kjærlighet å gjøre. Kanskje var det nettopp møtet og samspillet mellom et lærd initiativ ovenfra og det folkelige initiativet nedenfra som skulle til for å virkeliggjøre visjonen om en folkelig skole for ungdom?

FØRST OPPLIVE, SÅ OPPLYSE

Kold ble bedt av Grundtvig om å fortelle hvordan han ble folkeopplyser. Men han runder av vennemøtetalen med at han egentlig er bedre på å opplive, og har sett det mer som sin oppgave enn å opplyse. Så det ville han i alle fall gjøre først, og deretter også bidra med opplysning. Han anerkjente flere veier til å vekke og opplive elevene, men ut fra hans egen erfaring ville han også at kristen forkynnelse og vekkelse skulle ha en naturlig plass i folkehøgskolene. Han ville gjøre hjertene glade, slik han selv var blitt! Men han tilføyde: «... verken dannelselse eller beåndelse kan påtvinges noen, for de forutsetter begge en frivillig mottagelse».

Pionérene i den kristne folkehøgskolen i Norge, med Asbjørn Knutsen i 1893 som den første, viste ofte til Christen Kolds folkehøgskoler som forbilder. Det ga seg utslag både i åpenheten for kristen forkynnelse, den sterke plassen praktiske fag fikk, og vekten på skolen som et hjem.

VOSS FOLKEHØGSKULE:

EKSTREMSPORT LUFT

MED RØTTER OG VINGER

Voss folkehøgskule har en lang stolt historie som er pent pyntet med navn som Bjørnstjerne Bjørnson, Tarjei Vesaas og Lars Eskeland. Skolen har holdt til på gården Seim nesten helt siden oppstarten i 1895. Gården ser ganske lik ut som den gjorde den gang, og består av gamle, flotte bygninger i rødt, hvitt og blått. Jordene har blitt mindre og bygningene har blitt flere, men det er fremdeles et fint nasjonalromantisk sus over stedet. Skolens fagtilbud har gjennom årene passet godt inn i bildet, med fag innenfor kunst, håndverk, musikk og friluftsliv.

Skolen har ofte gjenspeilet bygda Voss sine styrker og særegenheter. Voss har en helt spesiell idrettskultur og friluftstradisjon, med store idrettspersonligheter og flott natur. Voss har også et fantastisk kulturliv, med Vossajazz og Osafestivalen i spissen for liv og røre i bygda.

Voss herad har tre slagord: «*attraktive Voss – bygd for sterke opplevingar*», «*innovative Voss – med røter og vengjer*» og «*inkluderande Voss – bygd for alle*».

Jeg tror identiteten til Voss folkehøgskule er skapt i lokalsamfunnet, og at heradets verdier kan kjennes igjen i skolen. Jeg håper også at skolen passer inn i heradets mål om å være profesjonell, påliteleg, skapande og inkluderande.

EKSTREMSPORT OG FOLKEHØGSKOLE

I nyere tid har Voss sin største særegenhet vært ekstremsporten. Med *Ekstremsportveko* har bygda vokst på seg en slags status som «Ekstremsportens Mekka». Allikevel satt det nok langt inne å introdusere ekstremsport på en skole som var, og fremdeles er, sterkt tradisjonsbunden.

Ekstremsporten kom til skolen i 2009 da Arild Tvilde startet linja Frisport. Linja, som i dag heter Ekstremsport, baserer seg på elvepadling, klatring, friluftsliv og ski.

Et av kjennetegnene på linja er at elevene får ro til å fordype seg i fagene de introduseres for.

LUFTSPORT

Min inntreden i historien kom i 2015, da Arild ville prøve ut luftsport på linja. Luftsport ble først et valgfag, men ett år senere hadde vi to ekstremsportlinjer, flere valgfag og på det meste rundt 70 elever med luftsport på timeplanen. Luftsport fungerte kjempeslett som utgangspunkt som folkehøgskolefag, men risikoaktivitet bedrives best i mindre grupper. Vi merket godt at tett kontakt mellom elev og lærer er en forutsetning for trygg og god læring, så med tiden har vi landet på to mindre linjer med høy lærertetthet og tettere oppfølging.

DANNINGENS HEMMELIGHETER

Helt i starten som folkehøgskolelærer husker jeg at jeg iblant tenkte for meg selv:

- «Jeg kan nesten ikke fortelle folk at jeg jobber med å lære ungdommer å leke og at lønna mi faktisk dekkes av statlige midler».

Tanken endret seg like fort som den kom. Noen måneder senere var tanken snudd:

- «Jeg kan nesten ikke fortelle disse ungdommene hvor virkningsfullt det er å bruke luftsporten for å åpne dem opp for å utvikle og bli kjent med seg selv».

Sakte, men sikkert, gikk verdien av folkehøgskole opp for meg, og underveis gikk luftsporten fra å være hovedingrediens i hverdagen, til å bli et verktøy for å jobbe med unge mennesker. Forståelsen av det mystiske begrepet danning kom snikende.

Jeg har tidligere brukt luftsport i arbeid med barnevernsungdom. Det skapte engasjement, mestring og håp hos ungdom-

mer som hadde motivasjonsvansker i livet. Det var spennende og ikke minst virkningsfullt. Allikevel var det ny lærdom at det hadde tilsvarende effekt på helt vanlige motiverte ungdommer. Det fremstår kanskje som innlysende at slikt engasjerer, men for meg var det allikevel overraskende hvor mange dører det åpnet.

Sårbarheten i ekstremsporten, i å våge, men også i å eksponere seg for både mental og fysisk risiko åpner døren til et unikt sosialpedagogisk mulighetsområde. Det skaper også veldig sterke relasjoner å gjøre dette sammen, både mellom elevene, men også mellom elev og lærer.

MOTIVASJON

Linja har bred søkermasse, og utfordringen i opptaket dreier seg i stor grad om å forsøke å identifisere om eleven er motivert for å gå på folkehøgskole eller kun er ute etter ekstremsporten. Det er en forutsetning for å lykkes at vi har tilstrekkelig antall elever som først og fremst ønsker å gå på folkehøgskole. Ekstremsportelevene er gjerne både aktive og utadventde, og det er viktig for skolens miljø at de ikke distanserer seg fra det øvrige tilbudet, men at de tar del i det på lik måte som linjefag.

OPPSTARTEN

Første møtet med linja starter vi med en liten vri. Uten særlig presentasjon sender vi dem ut på en liten rusletur to og to. Når vi møtes igjen presenterer de hverandre, gjerne med litt fun facts. Det er hyggelig å starte året med at elevene fremsnakker hverandre, og det fungerer fint at ingen trenger å snakke for mye om seg selv.

Vi reiser ganske tidlig på linjeuke. Elevene bor i telt i skogen ved fallskjermklubben i dagene vi holder på med fallskjermkurs. Tiden blir bruk til lett tilvenning til friluftsliv og til å finne

Foto: Mostphotos

sammen som gruppe. Det slutter aldri å overraske meg hvor mye elevene setter pris på disse dagene i skogen. At vi er 50 meter fra vei og har tilgang på vannklosett har ingen betydning, mange opplever dette som et supert møte med friluftslivet.

METODE

Innen luftsport er opplæringen stort sett låst til standardiserte direktiv. Det betyr ikke dermed at skoledagene på noen måte er standardiserte, men vi følger en instruksjonsmetode med mye kronologisk øving og veiledning. Fallskjerm følger en militær metode, som er effektiv, men ikke spesielt sosialpedagogisk. Den passer i seg selv ikke så godt inn i folkehøgskolepedagogikken.

Det fasinerende er at nettopp denne tiden åpner opp for en masse reaksjoner og opplevelser som ofte leder oss inn i fantastiske seanser med nye følelser og ny selvinnsikt. Dagen før det første hoppet føler jeg ofte at jeg får tilgang på årets to-do-liste med tanke på elevenes styrker og utfordringer.

Jeg trekker gjerne ut kursene litt i tid, slik at jeg rekker å ha litt elevsamtaler underveis. Det er verdifullt å gjøre en vurdering av elevene før de den store mestringsfasen, for så å observere utviklingen når de lykkes.

Vi har gjerne elever som har opplevd fysisk mestring tidligere i livet. Derfor er ikke fysisk mestring i seg selv i fokus. Mestring av press og forventninger gir ofte større utbytte for elevene, og det er kanskje der luftsporten aller mest viser sin verdi som verktøy.

MEDVIRKNING

Både pedagogisk og sikkerhetsmessig prøver jeg å tenke at vi går fra 100 prosent lærerstyrt ved skolestart til 99 prosent elevstyrt mot slutten av året.

Elevene har lite medbestemmelse den første tiden. De fleste finner trygghet i klare rammer og forventninger frem til de har kommet i gang med luftsporten.

Utover året er elevene i større grad med på å styre hverdagen. Det fungerer best å la elevene ta del i planleggingen ved å la

dem argumentere for hva eller hvordan, heller enn å legge opp til demokratiske avgjørelser.

PLAN ABC

Været styrer mye når man driver med luftsport på Vestlandet. De fleste planer er derfor klare moduler som kan trekkes frem idet værmeldingen er nær nok til å stole på.

På høsten er fallskjermhopping og paragliding prioritert de fleste dager. Andre aktiviteter og klasseromsundervisning må kunne iverksettes på kort varsel, ofte med både plan A, B og C. Det kan være et lite logistikkmareritt, men det er en kostnad med luftsport vi vanskelig kommer bort fra. Det er også viktig læring for elevene at naturen bestemmer over planer til enhver tid.

INDIVIDUALISTER

Når vi kommer litt nedover bucket-lista, merkes det ofte at luftsport tiltrekker seg individualister. På høsten bruker vi mye tid i vindtunnelen der elevene lærer seg å fly i lag. Målet med flygingen er styrket samarbeidsevne. I løpet av perioden opplever alle fysisk og mental motgang, og perioden er fin å bruke på å lære den enkelte å se sin rolle i gruppen, og se hvordan den kan styrke laget.

En annen arena elevene får prøvd samarbeidsevnene, er studieturen med buss gjennom Europa. Det er en fin måte å reise på, samtidig som det er dynamisk og lærerikt, både faglig og sosialt.

VERDISKAPNING

Sett innenfra er verdien av folkehøgskole enkel å forstå, men sett utenfra er ikke samfunnsnyttien like synlig for alle ved første øyekast. Ekstremsportfagene er helt klart blant de linjene som må leve med å få et skarpt blikk utenfra. Jeg tror vi lever greit med det, men det er ikke dermed sagt at vi bør ta lett på det.

Det er lett å overse folkehøgskolenes verdi med tanke på lokale bidrag. I vår verden er jeg overbevist om at folkehøgskolene er med å gjøre luftsporten trygge på landsbasis. Elever som har brukt et

LARS HAUKOM –
LÆRER PÅ EKSTREMSPORT LUFT,
48 år fra Kristiansand. Lærer på
Voss folkehøgskule, snart på åttende
året. Instruktør innen fallskjerm,
paragliding, speedgliding, telemark,
alpint og skikjøring for funksjons-
hemmede.

år på å lære seg noe andre lærer på en uke, får et helt annet utgangspunkt for å bygge gode holdninger. I tillegg er fokus på å være en bidragsyter med på å produsere dugnadskraft i mange små miljøer.

På ekstemsportlinjene har det vært et mål at våre miljø skal komme styrket ut av hva vi driver med på folkehøgskulen. Vi får ofte hyggelige tilbakemeldinger fra klubber rundt om i landet at folkehøgskoleelever gir et supert bidrag til miljø, sikkerhet og organisering av drifta i klubbene, og dette vet jeg gjelder elever fra mange folkehøgskoler.

Det er en fin bonus å ta med seg inn i ferien.

Av Lars Haukom,
lærer EkstremSPORT Luft

Mer enn ord

Fotograf: Mille Stephens Rødsten

Fotografens fordømte skjebne – er ensomheten.

Peder Pedersen, Fotolærer Lofoten folkehøgskole

LIBANON:

DRØMMEN OM MORRADAN -

FRA SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE MED SOLIDARITET

Siri med sine venner i flyktingeleiren Rashedieh i Sør-Libanon.

Hvordan kan en konsert på en folkehøgskole hjelpe flere hundre barn og kvinner i en flyktingleir i Libanon? Elever og lærere ved Solbakken folkehøgskole vet hvordan!

Med innsamlede midler reiste lærer Siri Thorson til Rashedieh leir for å bruke påskeferien sammen med noen andre ungdommer enn dem hun vanligvis underviser.

Her er et reisebrev.

Av Siri Thorson

Libanon er et land med fem millioner innbyggere og 1,5 millioner flyktninger. De palestinske flyktingleirene i Libanon har eksistert i over 70 år. I løpet av de 12 årene som har gått siden første gang jeg jobbet i Rashedieh leir helt sør i landet, har jeg aldri opplevd en mer håpløs situasjon enn i påsken 2022.

Når et land er i forfall går det hardest utover de som allerede har lite - som flyktninger. Høsten 2021 begynte Najat Elsayed, fra Rashedieh - nå bosatt i Norge, og jeg, en innsamling til leiren. Alt ble sparket i gang med en støttekonsert på Solbakken folkehøgskole. Sammen med kollega Hilde Njøs og elever ved musikkteaterlinjen laget vi konserten: *Drømmen om morradan*. Å kunne gjøre noe for andre ble en fin og samlende opplevelse for oss alle sammen, og på konsertdagen var teatersalen full av solidariske naboer og kjente. Pengene vi fikk inn gjorde at vi så at en reise til Libanon ville bli mulig å gjennomføre. Behovet for støtte er enormt i landet som på ingen måte har kommet seg etter den kraftige eksplosjonen i Beirut for nesten to år siden. Eksplosjonen tok livet av 200 mennesker og gjorde 300 000 hjemløse. Tomme, store hus med utblåste vinduer møtte oss da vi kjørte gjennom eksplosjonsområdet. Landets viktigste kornsilo var ruiner. At kornlageret er ødelagt skaper ekstra store problemer akkurat nå. Libanon får 80 prosent av hveten sin fra Ukraina. På to måneder har prisen på hvetemel gått opp med nesten 50 prosent og det er varslet en stor brødkrise. En kveld måtte vi kjøre innom fem butikker før vi fikk tak i brød. Vi hadde penger nok til å kjøpe det da vi endelig fant brødet - det er det ikke alle som har.

LIRE FALT MED 90 PROSENT

Den pågående økonomiske inflasjonen i Libanon er enorm. På tre år har verdien på libanesisk lire falt med 90 prosent. Har du lire i banken har du plutselig ingen sparepenger lenger. Minibankene fungerer ikke, så du kan heller ikke ta ut det du har. Langs alle veier stod det menn og flagret med store seddelbunker - de vekslet mellom lire og dollar. Det var som om det meste var i fri flyt. Jeg har aldri før sett så mange barn tigge, ikke sett prostituerte langs veien før, ikke sett politiet stoppe folk vilkårlig bare for å prøve å gi ut bøter så de kan skaffe seg litt cash.

Det var tydelig at folk har blitt vant til å finne løsninger fra dag til dag. Også barn har blitt vant til å måtte jobbe hardt, ikke fordi de vil, men fordi de må. Når Najat og jeg jobbet med de unge fikk de lov til å bare være barn i noen timer. De utstrålte mer glede, lærelyst og takknemlighet enn jeg har sett på lenge. Jeg skulle ønske jeg kunne hatt med meg elevene mine fra Norge så de kunne opplevd det engasjementet sammen med meg. Å sette pris på de små tingene og det vi kan skape sammen, er en klisje, men det er en grunn til at klisjeer brukes - de formidler noe riktig og viktig.

Å BLI SETT

De tolv dagene i Rashedieh gikk fort. Najat og jeg hadde syv økter med engelskundervisning og lek for barn og ungdom, vi hadde trim for damer, vi hadde kvinnetreff der vi snakket om situasjonen for kvinner i leiren og i landet generelt. Alle kvinnene som var med, til sammen over 100 stykker, fikk med seg en pakke. I samarbeid med flere kvinner fant vi ut hva de trengte og ønsket seg mest - hygiene-artikler fra apoteket: sanitetsbind og såpe, termometer og smertestillende. Som alt annet har også disse varene økt enormt i pris og er vanskelig å få tak i. Vi fikk laget gode avtaler direkte fra en apoteker. Vi hadde workshoper i kommunikasjon med unge voksne. Vi arrangerte en aktivitetsdag for 200 barn og unge, alle fikk med seg en liten gave med blant annet fargeblyanter hjem. Den siste kvelden arrangerte vi en ramadan-middag for 120 barn og unge. Alle fikk en stor boks med mat og drikke - det de ikke spiste opp, tok de med seg hjem til familien.

Noen av barna laget små korte filmer der de presenterte seg selv og leiren. Filmene var til elevene ved Solbakken. Og elevene på Solbakken - de sendte selvfølgelig en hilsen tilbake. Å bli sett er noe av det viktigste for barn og unge uansett hvor man er i verden og spesielt når man lever i en så uforutsigbar og lite stabil hverdag som den barna i Rashedieh opplever nå. De nye vennene de har fått ved Solbakken folkehøgskole gjør at de føler seg mer som en del av verden.

Gjennom musikk og sang skapte Drømmen om morradan-prosjektet engasjement og fellesskap og var med å gi en mulighet til at flere unge kan drømme om morradan med blanke ark og fargestifter til.

SVALBARD FOLKEHØGSKOLE:
ØNSKER Å LEVERE MILJØVENNLIGE
LØSNINGER PÅ 78 GRADER NORD

På Svalbard: Øyvind Krabberød

Der isen smelter – tenn skaperkraft og bærekraft. Det er målsettingen for Svalbard folkehøgskole. På 78 grader nord i rå arktisk natur. Planen er å flytte inn i et splitternytt folkehøgskolebygg i februar 2023. Det er et stort prosjekt med mål om å være mest mulig klimavennlig. I den grad det er mulig i arktis. Det blir massivtre og passivhuskomponenter med solcellepark på taket.

Det er Store Norske som bygger nytt anlegg til Svalbard folkehøgskole. Prosjektet omfatter bygging av nye lokaler til undervisnings- og kontorformål, samt kjøp av eksisterende studentboliger i Longyearbyen fra Norges arktiske studentsamskipnad. Nybygget og boligene skal eies av Store Norske, leies av folkehøgskolen, og utgjøre skolens campus. Prosjektet gjennomføres på kommersielle vilkår, men med en sterk miljøprofil. Det hele har en investeringsramme på inntil 200 millioner kroner.

REKTOR OG GRÜNDER

Vi møter rektor Espen Klungseth Rotevatn (40) som er gründeren for hele folkehøgskoleprosjektet. Bergenserens som er utdannet musikkpedagog har tidligere jobbet blant annet som musiker, lærer, kateket, høgskolelektor og kulturskolerektor. Han har bodd på Svalbard med familien siden 2011 og synes det er et fantastisk sted både sosialt, kulturelt og ikke minst naturmessig. Nå gleder han seg til å flytte inn i et moderne og energieffektivt skolebygg – etter planen ferdig 1. februar 2023. Det bygges i massivtre som er levende og puster, og utstyres med solcellepaneler. De utredet også muligheten for å bruke grunnvarme/jord-

varme, men prosjektet var for lite til å gjennomføre dette i første omgang. Han understreker at det har vært viktig å være tett på i byggeprosessen, og de har hatt et godt samarbeid med utbygger. Det er *Link arkitekter* ved Elin Heimark som har tegnet de nye bygningene. – Dette blir en urban folkehøgskole påstår rektoren – tett på butikker, hoteller og restauranter.

– I vårt verdidokument understreker vi at vi vil være en grønn skole. Vi anerkjenner miljøutfordringene på kloden og ønsker å være en del av løsningen. Vi er den nye «vinen» på Svalbard, smiler han.

Kullkraftverket skal etter planen fases ut i 2023 og erstattes av diesel, det vil redusere utslippene. Rotevatn mener de kan være en pådriver i å få bærekraftige løsninger uten bruk av fossil energi. Grunnvarme som de fikk utredet kan kanskje være den framtidige løsningen.

KJØPER MYE BRUKT

De vil få om lag 10 millioner i leieutgifter på det nye skoleanlegget. Det er på samme nivå som de i dag har på å leie en rekke hus i Longyearbyen.

Hybelbygget som er kjøpt fra Studentsamskipnaden ble bygget i 2014. Nå bygges det om til tomannsrom med plass til 125 elever. De satser primært på dobbeltrom, med noen få enkeltrom.

De satser på å kjøpe mye utstyr brukt, og overtar billig og gratis en god del fra den nedlagte Sveagruven, blant annet kjøkkenutstyr.

Rotevatn forteller at det er mye stygg arkitektur og industrielle telt i Longyearbyen, og tror det nye bygget blir et estetisk pluss for stedet.

MYE LOGISTIKK

Det er i dag 14 årsverk med 17 personer som jobber ved folkehøgskolen. Det er mye logistikk ved å drive undervisning på Svalbard – så det er behov for høyere lærertetthet. Rektoren regner med at de vil komme opp i 25 – 30 ansatte. I dag har de outsourcet varmmat – som leveres på huset, mens de selv organiserer tørrmat.

– Hva er den største utfordringen med å drive folkehøgskole på Svalbard?

– Det er uten tvil de store og unike sikkerhetsutfordringene. Det er jo en drøm å gå ut en tur uten masse organisering – brod-

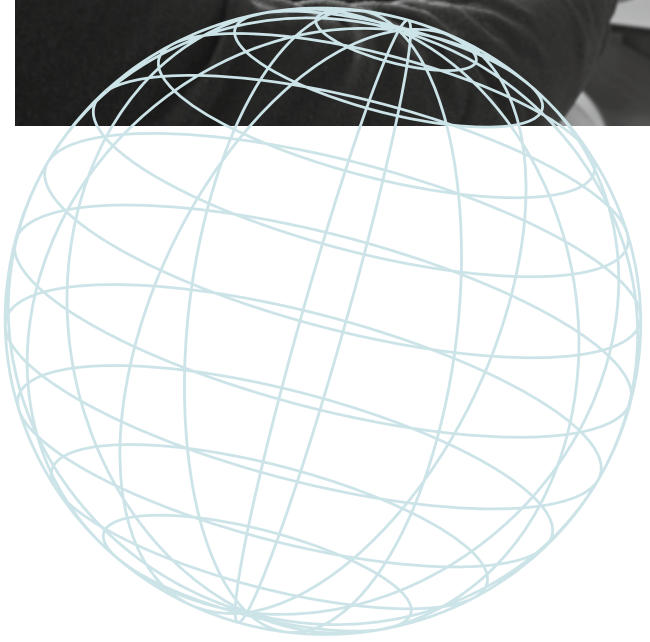
der, rikelig med klær, våpen etc. Dette krever mye tid og kompetanse. Skytetrening inngår også. Dette er også klart kostnadsdrivende for oss.

De har ingen studieturer ut av Svalbard – her er fine og spennende turmuligheter. Men en tur hjem til jul blir det på elevene.

I utgangspunktet er det ikke spesielt miljøvennlig å opprettholde et samfunn på Svalbard. I dag er det 3 kilometer fra sentrum til der de har hovedsete, elevboliger, kontorer, kantine, møterom. Noen linjer holder til i sentrum. Det gir stort behov for skyss. I dag disponerer skolene hele åtte biler, el og hybrid-drevne. Når skolen flytter inn i nye lokaler blir dette behovet mindre. Da blir det færre og større biler. En del kjøring er nødvendig for å komme ut der turterrenget starter.

Espen innrømmer at det er katastrofalt høyt klimaavtrykk fra samfunnet på Svalbard. Det er 79 tonn pr person, mens det er 9 tonn i Norge og 50 tonn i Qatar! Så det er stadig en jobb å gjøre, innrømmer Rotevatn, som er politisk engasjert i lokalstyret for Miljøpartiet De Grønne.

Vi ønsker lykke til videre for det spennende folkehøgskoleprosjektet.

POLITIKK:

FOLKEHØGSKOLE PÅ SVALBARD

Det nærmer seg skoleslutt for det tredje elevkullet ved Svalbard folkehøgskole da vi besøker skolen tidlig i mai, med minus tolv på gradestokken. Dette året har skolen hatt 65 elever. Det har vært en fin gradvis progresjon fra det første året hvor de nådde 46 elever. Søknaden for kommende skoleår er god, og de håper på å kunne huse 80 elever. I dag leier de lokaler mange steder i Longyearbyen, men nå skal de inn i nye lokaler som etter planen skal stå klar tidlig i 2023.

Det var i mai 2018 et enstemmig Storting vedtok å utvide folkehøgskoleloven til også å gjelde på Svalbard. I Statsbudsjettet for 2019 ble det satt av 7 millioner til oppstart av Svalbard folkehøgskole, og samme høst kom de aller første folkehøgskoleelevene til verdens nordligste folkehøgskole. Drivkraft og første rektor Espen Rotevatn forteller at det var politisk medvind for prosjektet, både på Stortinget og lokalt i Longyearbyen. Med nedleggelsen av gruvedriften har det vært behov for ny og annen aktivitet på Svalbard. Jan Tore Sanner (H), som da var kunnskapsminister, mente at en folkehøgskole på Svalbard var et løft som ville bety mye for det arktiske samfunnet, og samtidig bidra til å øke andelen nordmenn fra 65 til 73 prosent. – Men det betyr først og fremst mye for norsk ungdom som får mulighet til å oppleve den fantastiske naturen, og få kunnskap om klima, miljø og samspillet på Svalbard, sa han.

Daværende kulturminister Trine Skei Grande (V) mente etableringen ville være viktig for befolkningen på øygruppa – og uttalte: – Det er bra med flere norske borgere som bor og har sitt virke på Svalbard. Og så tror jeg det kommer til å bli mange flere som får et hjerte for denne øygruppa, som er så fantastisk.

Folkehøgskolen i dag med hovedbase og internater på Haugen 3 kilometer fra sentrum.

Morgensamling

SVALBARD FOLKEHØGSKOLE

eies av Norges KFUK-KFUM sammen med Longyearbyen lokalstyre. Skolen startet opp høsten 2019. Nå skal Store Norske bygge ny campus som skal stå klar i 2023. Skolen har disse linjene: Arktisk friluftsliv, Ekspedisjon, Forskerspire, Foto og kunst, Hundekjøring, Jakt og friluft, Teknologi og innovasjon pluss en stipendiatlinje – Ledertrening. Svalbard folkehøgskole har fått godkjenning for 125 elever.

3 PÅ SVALBARD FOLKEHØGSKOLE

- HVORFOR SVALBARD FOLKEHØGSKOLE?
- DET BESTE MED SVALBARD?
- VEIEN VIDERE?

THOMAS
BAKKE (20)
fra Stjørdal.
Elev på Arktisk
friluftsliv.

- Vil utvikle meg og bli selvstendig. Lære om Svalbard, og komme meg ut og bort.
- Unikt sted!
- Stipendiat på Svalbard folkehøgskole – forhåpentligvis.

ANINE
KROKKAN (19)
fra Lillehammer.
Elev på Arktisk
friluftsliv.

- Har vært her en del tidligere – det er et veldig fint sted, så hadde lyst til å komme tilbake. Flotte turbuligheter.
- Fin natur, menneskene på skolen. Og så er det et åpent og inkluderende samfunn i Longyearbyen.
- Jeg skal være stipendiat her på folkehøgskolen. Vi blir ti stykker.

WILLIAM
WILHELMSSEN (22)
fra Oslo.
Elev på Arktisk
friluftsliv.

- Reiste hit på ferie – og forelsket meg i stedet. Så fikk jeg høre om folkehøgskolen og så ble det bare sånn.
- Natur og landskap. Flott luft, fjell og vidder. Jeg er svak for fjell.
- Jeg skal til Skaga, Hallingdal folkehøgskole og gå Switch.

KULLSTOPP I DET BLÅ?

Etter planen skulle kullkraftverket i Longyearbyen, Energiverket, stanses høsten 2023. Da er det også slutt i gruve 7 og med over 100 år med kulldrift. Planen har vært at diesel skulle overta inntil permanente fornybare løsninger kommer på plass. Nå kan det se ut som disse planene endres, blant annet på grunn av sterk økning i prisen på diesel og generell energiknapphet. Det statseide kullselskapet Store Norske er forberedt på å utsette stansen, kanskje på ubestemt tid.

Det opprinnelige gruveselskapet er under endring til å bli en aktør innen eienedom, energiomstilling og arktisk logistikk. Nå vil de bruke sin kompetanse til å komme fram til gode, framtidige energiløsninger, blant annet innen sol, vind og geotermisk varme – og diverse batteri- og lagerløsninger.

Men det er også sterke krefter som ønsker fortsatt kullproduksjon, både av hen-

syn til å bevare arbeidsplasser og ta vare på norsk bergverkskultur og kompetanse. Hovedtillitsvalgt Rune Mjelde i Store Norske sier til nettavisen Frifagbevegelse at det er energikrise på verdensbasis og at ingen alternativer til energiforsyning er på plass – og at den billigste og mest energiskapende løsningen er kull.

Stortingets vedtak fra 2017 om å stanse all kulldrift står fast, men sentrale politikere uttrykker seg stadig vagere om når dette skal gjennomføres. Statssekretær Elisabeth Olsen i Olje- og energidepartementet utelukker ikke at kull må være energiformen inntil permanent fornybar løsning er på plass, uten et diesel-mellomspill.

Energiverket produserer i dag strøm og fjernvarme. En omstilling til diesel vil koste 40 millioner kroner, mens en ombygging til naturgass anslagsvis vil koste 220 millioner kroner.

Mostphotos

BOIKOTTES AV NORSKE TURISTBEDRIFTER

Norske turistbedrifter boikotter de russiske aktørene på grunn av krigen i Ukraina. Det er kjent at før pandemien var inntektene til russiske reiselivsoperatører større enn hos norske reiselivsselskaper på grunn av stor interesse for Barentsburg og Pyramiden. Etter at Russland invaderte Ukraina har Svalbard Reiselivsråd vedtatt å oppfordre medlemmene til å slutte å kjøpe tjenester fra statlige russiske selskaper. Vedtaket er tatt privat, og ikke forankret hos norske myndigheter. Men konkurranseloven kan være til hinder for boikott. Enkeltbedrifter kan aksjonere, men hvis bedrifter snakker sammen om tiltak og boikott er man i gråsonen overfor konkurranselovgivningen.

Etter to år med pandemi er turistnæringen i ferd med å våkne. Det er rikelig med turister i gatene og køer og forsinkelser på flyplassen.

Kilde: Dagbladet

ISBJØRN, KLIMA OG SVALBARD

Havisen er i ferd med å forsvinne på Svalbard. Uten den er det er det liten tvil om at majoriteten av isbjørnene vil dø. Isbjørnen er en av artene som er hardest rammet av klimaendringer. De siste 10 – 20 årene har livsbetingelsene for de store bamsene blitt svært vanskelige.

I området rundt Barentshavet lever 3000 isbjørn, 300 av dem bor fast på Svalbard. Arten har vært totalfredet siden 1973, og øygruppen var lenge et optimalt isbjørnhabitat. Havis langs kysten store deler av året sørget for nok føde. Ringsel, som er isbjørnens favoritt, liker å slappe av på de tykke isflakene som driver i havet. Isen har også fungert som snarvei, og gjort det enkelt å forflytte seg mellom jaktområder.

I takt med at kloden blir varmere, er det sakte, men sikkert blitt mindre havis. På Vestkysten av Svalbard er det ikke lenger havis i det hele tatt, og for resten av øygruppa legger isen seg senere. Den forsvinner også tidligere enn før. Isbjørnens mest intense jaktperiode på våren og forsommeren, hvor de bygger seg opp livs-

viktige fettreserver, blir stadig kortere. Klimaendringene fører til at landskapet endrer seg raskere på Svalbard enn noe annet sted i Arktis. Gjennomsnittstemperaturen har økt med fire grader de seneste 50 årene.

Selv om det finnes fastboende isbjørn på Svalbard, er de fleste nomader. Mesteparten av bestanden i Barentshavet lever langs iskanten store deler av året. Det ligger en kappe med is som flyter mellom Svalbard og Nordpolen, og når det blir mildt, spises den opp fra alle kanter. Forskerne observerer nå at bjørnene velger å svømme flere døgn i strekk for å komme seg til isen ved iskanten. Det er kritisk for binnene som er avhengig av et fettlag på høsten for å kunne fø ungene sine gjennom vinteren.

Forskere på feltet mener det er sannsynlig at havisen som omkranser øygruppa, vil være helt borte innen 2040. Hvis isen fordufter, forsvinner også muligheten til å jakte på sel. Da står isbjørnen igjen uten sin aller viktigste næringskilde.

Kilde: Dagens Næringsliv

- 1. Universitetet.
- 2. Maitemperatur – minus 10 grader.
- 3. Mye arbeid er gjort for å redusere faren for snøskred i Longyearbyen.
- 4. Svalbardbutikken og isbjørn.
- 5. Ta av deg skoene! Det er regelen på Svalbard.
- 6. Adventsdalen. Kun 47 kilometer med vei.
- 7. Adventsdalen.
- 8. Litt for mange biler på Svalbard.
- 9. Se opp for isbjørn. Kunstlærer Stian Bringsværd Olsen er guide.
- 10. Det var her filmen *Orions belte* ble filmatisert.
- 11. Snøcootere er en del av livet i nord.

FRA FOLKEHØGSKOLE TIL JOBB SOM KJØKKENSJEF

Syriske Zyad kom til Norge for seks år siden. Da han reiste fra hjemlandet som 20-åring, hadde han aldri laget mat selv. I dag er han kjøkkensjef i Fauske. Mye takket være et år på Sund folkehøgskole.

Tekst og foto: Marit Aasheim

- Broren min og jeg reiste fra Syria da jeg var 20 år. Vi kommer fra en kunstnerisk familie, og syntes det var vanskelig å være under et militært regime, forteller Zyad Albuaini.

De begynte på studier i Russland, men trivdes ikke. Det var vanskelig å få seg jobb, og det var krevende å lære russisk. Etter to år krysset de grensa ved Kirkenes. De hadde lenge hatt lyst til å se og oppleve Norge, også lenge før krigen startet i Syria.

- Det første halvannet året i Norge ble alt satt på vent. Vi bodde på flere forskjellige mottak, og havnet til slutt i Bodø. Først da vi fikk oppholdstillatelse kunne vi starte på norskkurs, forteller han.

GRYENDE INTERESSE FOR MAT

I Russland hadde Zyad begynt å få interesse for mat. Han som aldri hadde stekt egg før, måtte stadig ringe hjem for å få hjelp på kjøkkenet. På campus møttes studenter fra hele verden, og de lagde mye mat sammen. Syrisk mat var populært blant de andre, så ofte var det han som fikk ansvaret for middagen.

- Da jeg begynte på norskkurs fikk jeg også tilbud om jobbpraksis for å lære norsk raskere. Jeg ønsket derfor å få jobbe med mat, forteller han.

Zyad fikk dermed praksisplass på Radisson Blue Hotel Bodø.

kokkens

Først jobbet han med frokostservering, deretter ble det kveldsvakter og à la carte. Han trivdes godt, og fikk etter hvert jobbkontrakt. Ved siden av startet han på vg1 restaurant- og matfag gjennom voksenopplæringen i Narvik. En uke i måneden var han på samling, resten av tiden jobbet han på hotellet. Så kom mars 2020 og koronapandemien til Norge.

- Jeg ble permittert fra jobben på hotellet, og i mai var jeg ferdig på skolen. I sommerferien fikk jeg jobb på Ysteriet på Kjer-ringøy. Et helt magisk sted! Vi var flere nasjonaliteter som jobbet der, og ble nesten som en liten familie. Det var veldig travelt, men også sosialt. Jeg tror det er en av mine aller beste somre, smiler Zyad.

FOLKEHØGSKOLE MED MATLINJE

Tilbake i Bodø etter sommeren var det stille. Zyad var fremdeles permittert fra jobben på hotellet, og broren hadde begynt på folkehøgskole i Bergen. Selv var han usikker på hva han skulle gjøre.

- Flere spurte om ikke jeg også skulle reise på folkehøgskole, men jeg var helt sikker på at det ikke var noe for meg. Broren min gikk på en kunstlinje, og jeg var overbevist om at folkehøgskolene bare hadde slike kreative fag. Det fristet ikke, forteller han.

Likevel gjorde han et søk, og ble overrasket da han oppdaget linja Street food på Sund folkehøgskole.

- Selv om skoleåret hadde begynt sendte jeg inn en søknad. Dagen etter ringte de meg og sa jeg bare kunne komme. Og sånn ble det!

I begynnelsen var han litt usikker på valget. De fleste andre elevene på folkehøgskolen kom rett fra videregående, og selv var han 26 år. Han var heller ikke trygg på at han snakket godt nok norsk. Kanskje det enkleste ville være å snakke engelsk med de andre?

- Jeg bestemte meg likevel for å snakke norsk. Det var en del dialekter og hverdagssnakk som var litt vanskelig å henge med på i starten, men det gikk seg fort til, sier han.

MOZZARELLA OG FOODTRUCK

Linja var helt ny på skolen, og blant de ti elevene i klassen var Zyad den som hadde mest erfaring. Det gjorde at han fikk en del ansvar og utfordringer.

- Jeg fikk mulighet til å lære de andre i klassen en del, og det var utrolig gøy. Dessuten lærte jeg masse nytt! Læreren vår Lars er tidligere kjøkkensjef på skolen. Han er utrolig flink til å bruke lokale råvarer, og jeg lærte mye av han.

Klassen hadde et eget kjøkken som fungerte som klasserom. I tillegg var de mye på besøk hos lokale bedrifter og matprodusenter. På et lokalt ysteri fikk de for eksempel være med og lage mozzarella.

- Det var utrolig spennende å være med på hele prosessen, og det var fantastisk å smake fersk mozzarella! Vi fikk med oss mye av osten tilbake på skolen, og laget pizza i steinovn. Det var stas med egenprodusert ost, sier han begeistret.

På våren var det som vanlig Soddjazz på Inderøy. Denne gangen fikk Street food-klassen sette opp sin egen foodtruck med salg av mat.

- Vi solgte ut alt vi hadde hver dag. Det var utrolig gøy at det ble sånn suksess, sier Zyad, som likte den direkte kontakten de fikk med kundene. Fra hotellet var han vant til at han aldri så dem som spiste maten hans. Her kunne de få direkte tilbakemeldinger.

- Jeg lagde falafel for første gang, og det ble veldig populært. Jeg tror ikke det var så mange som hadde spist det så ferskt før.

I løpet av skoleåret hadde klassen flere prosjekter i fellesskap med de andre linjene på skolen. Sammen med fotoelevene laget de kokebok, og med ekspedisjon og idrett laget de tørrmat som skulle være med på lengre turer.

FERSK KJØKKENSJEF

Opplevelsene fra folkehøgskolen fristet Zyad til å starte opp med en egen foodtruck. Så langt kom han likevel ikke før han fikk et annet jobbtillbud. Bare dager etter folkehøgskoleåret var over var han på plass som fersk kjøkkensjef ved Scandic Fauske.

- Jeg kom hit 23. mai, og skulle åpne kjøkkenet for sesongen 1. juni. Da hadde det vært stengt flere måneder på grunn av korona, og mye personell var permittert og sluttet. Jeg tenkte dette kommer aldri til å gå, forteller Zyad.

Det første han gjorde var å ringe en av klassekameratene fra folkehøgskolen, og tilbød han sommerjobb om han kunne komme på dagen. På hotellet fikk de noen hektiske sommermåneder sammen med masse trafikk. Zyad satte sammen en meny i restauranten som ble populær. Aller mest gikk det i Fauskeburgere, fiskesuppe, kyllingspyd og ulike varianter av pizza.

- Jeg har faktisk også brukt noen av oppskriftene fra boka vi lagde på folkehøgskolen, smiler han.

Hotelldirektør Trine Nøvik er full av lovord om både Zyad og folkehøgskolen.

- Han er utrolig flink, og vi har fått så god mat på hotellet etter at Zyad kom hit. Jeg har inntrykk av at det har blitt veldig populært å gå på folkehøgskole de siste årene, og tror det er viktig å fortelle om muligheten med ulike matlinjer der. Vi er i alle fall veldig fornøyde, skryter hun.

- Jeg er også veldig takknemlig for hele folkehøgskoleopplevelsen, sier Zyad.

- Først og fremst for at jeg ble så mye bedre til å snakke norsk, men også alt det jeg lærte på kjøkkenet. Mye av det vil jeg ha stor nytte av fremover!

BLIKK FRA KAIKANTEN: DEFEKT MEN SJARMERENDE

Kaikanten i Lofoten kan være et surt sted når mai slår seg vrang, men man står jo fritt til å røre på seg. Så plutselig finner jeg meg sjøl igjen på vandring i Schöneberg i Berlin, med mild forsommer rundt meg. Schöneberg er et område av byen som jeg av tilfeldige årsaker har fått et forhold til.

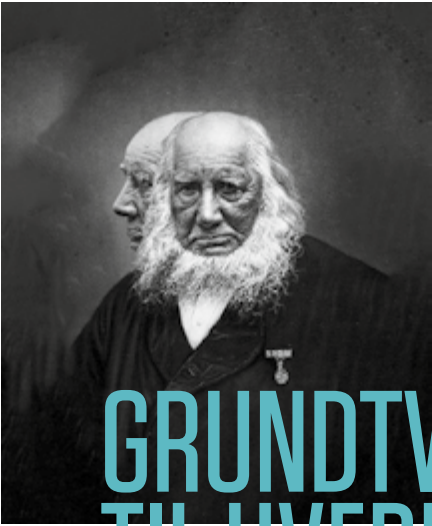
Det kunne ha vært Charlottenburg eller Kreuzberg, begge ligger i nærheta med sine tankevekkende særpreg. Den ene historisk borgerlig, den andre fortsatt lurvete etter byens siste turbulente tiår. Men jeg spaserer altså midt i mellom, i Schöneberg. Der finnes litt av begge deler, og man kan bli overraska. I Berlin er det 20. århundrets historie avlesbar.

Uten andre ambisjoner enn å gå en time eller to denne vakre vårdagen, står jeg plutselig utafor Hauptstrasse 151. Her bodde David Bowie i to produktive år fra 1976 til 1978. Han rakk å gi ut Berlin-trilogien på denne tida, og har fått portrett og minnetavle på veggen. Bygården har et slitent preg. Bowies ruvende hit «Heroes» spøker i bakhodet mitt, og jeg oppdager at det ligger en vintage-buktikk vis a vis. Der inne finner jeg en Karl Lagerfeld dresstrøye, ny pris €59, her nedsatt til €30. «Fehlerhaft aber bezaubernd», defekt men sjarmerende, står det på et lite klistremerke på prislappen. Jeg finner ingen feil, og kjøper trøya som viser seg å passe aldeles utmerka. Min size er et sted mellom slim og super slim, antakelig som Bowies.

«We can be heroes, just for one day» nynner jeg nedover Hauptstrasse, og tenker på klistremerket. «Fehlerhaft aber bezaubernd». Dette er som mitt eget NATO-standpunkt. Defekt men sjarmerende. Når man nærmer seg 70 er det ikke lett å kvitte seg med ei overbevisning som har vært førende heile livet, men det hjelper med ei sangstrofe og et banalt salgstriks. Også her. Vi er hardt prøvd både byen og jeg.

Nå gjelder det å finne et sted og sitte ned med en øl for å tenke over livet. Det bør ikke være vanskelig.

Brynjar Tollefsen

GRUNDTVIG TIL HVERDAGS

Om de nødvendige lærerne skrev Grundtvig i 1843, at ingen behøver å være flink til alt, men at hver og en bør ha sitt eget interesseområde og spesialitet. Men det avgjørende er, ifølge Grundtvig, at læreren ikke på noen måte må påføre ungdommen sin viten, men i stedet bør *inspirere* dem til selv å bruke språket og kunnskapene – ikke for å bli professorer eller skribenter – men for *virkelig å kunne forstå hva de hører*, og selv kunne *«tale tydelig og flydende om, hvad de tenker og hvad de veed.»* (Slumstrup: Grundtvigs oplysningstanker i vor tid, 1983).

Når man ser tilbake på folkehøyskolens historie, så er det nettopp dette kunnskapssynet som har vært typisk for den grundtvigske folkehøyskolen, i Norge fremst representert ved de frilynte. Man har gang på gang klart å motstå angrep fra staten som har villet bestemme over både form og innhold. Men Folkehøyskoleloven er tydelig og enkel: Her driver man allmenndannelse og folkeopplysning, og det må finnes et internat for elevene som skal bo på skolen. Det er det hele. Og det er denne friheten som er selve folkehøyskolens *hemmelighet*; hvorfor skoleslaget har lykkes på så mange områder der andre har feilet.

Men hvordan ser det ut for frie tanker og ord fremover? Kan vi stole på at slik det har vært, vil det også fortsette? Jeg tror ikke det.

Folkehøyskolene er en del av et større samfunn der forandringene skjer fort! Tidligere hadde lokalsamfunnet stor selvbestemmelsesrett i Norge, i dag er nesten all makt overført ikke bare til statlige organer, men i ennå større grad til de overstatlige, slike som EU og FN. Man sier at det er nødvendig fordi menneskehetens problemer har blitt globale. Dagsorden bestemmes et helt annet sted enn i den enkeltes liv.

Av Turid Ulven

MIN SANG

FAVORITTER FRA NORSK SANGBOK:

– Det er mange godbiter her i denne nytgivelsen av Norsk sangbok (2021), men må jeg velge én så velger jeg «Den jeg elsker, elsker jeg» (s. 94).

Det er en sang som alltid gjør meg så glad! Jeg har aldri fått til den danske uttalen, og det har ført til mye latter. Det er en god, funky låt å danse til, bruke som oppvarming og ikke minst artig på sangtimer med elever. Den er gøy og meget utfordrende rytmisk og med hensyn til register og klang.

Anne Linnet har skrevet teksten og Sanne Salomonssen musikken til låten og jeg liker dem godt både som artister og låtskriver. Anne Linnet skrev også «Tusin stykker», som også er en stor favoritt. Den er fin både på dansk og svensk, for eksempel i Bjørn Afzelius' versjon «Tusen Bitar».

Benedicte Swendgaard,
sanglærer ved Trøndertun folkehøgskole

PA HJERTET

INNEBYGD MINNEPINNE

Året var 1988. Livet var langt. Han var slentrete, hadde blond lugg og bodde to mil ut på landet. Tlf 49474 ble flittig slått.

«Smith – vær så god». Bruken av apparatet med nummer 20204 innebar et par viktige regler: «Ring bare etter klokka fem og i helger. Og putt to kroner i grisen etterpå». Her om dagen bestilte jeg flybilletter og SAS måtte ha pappas nummer. Men, hva var nå det igjen? 932 ..., 9322? Jeg måtte spørre, og joda, de fire første sifrene var riktige, de fire siste måtte han ramse opp for meg.

Jeg kan ikke nummeret til pappa, men jeg kan nummeret til barndomshjemmets fasttelefon. Jeg kan ikke en gang nummeret til døtrene mine, men derimot til den nedlagte pizzasjappa med den fengende nærradioreklamen, for ikke å snakke om denne jypingen jeg ikke lenger kjenner.

I dag kan alt lagres. I kontakter, i kalendre og i enorme fotoalbum med ubegrenset lagring.

På skolen har vi en infoskjerm som viser dagsrytmen og info om dagen. Elevene ønsket å få se flere dager av gangen, selv når det ikke var noe spesielt. Det viste seg at de, langt ut i året, ikke kunne hverken timeplan eller dagsrytme, og at de hver kveld sjekket tiden for frokost og oppmøte neste dag.

Vi må egentlig ikke huske noe lenger.

Vi trenger heller ikke å være i noe.

Vi knipser bilder som om de var gratis, og det er de jo. Men husker du før, hvor mye hvert bilde betydde? Og hvordan vi lærte oss ting utenat, at det var som å sykle? Og at det stadig var plass til mer? Det er ikke *så* lenge siden. Naivt har jeg trodd det digitale har gjort oss friere, gitt oss større kapasitet. Jeg er ikke så sikker lenger.

I stedet for å følge hele verden skal jeg begynne å følge meg.

Inntrykk, minner og opplevelser skal lagres på den innebygde minnepinnen langt oftere enn i smarttelefonen.

Men aller først skal jeg lære pappas nummer. Og når det er gjort, ja da er det døtrene mine sin tur.

Fire-ni-fire-sju-fire. Den innebygde minnepinnen virker i alle fall å fungere utmerket.

Kristin Smith

Mostphotos

NANENSKOLEN:

SØKER STADIG FORSONING

Av Steinar Bryn

I 1936 satt Kristian Schjelderup og Anders Wyller på en hybel i Paris, da de for første gang begynte å snakke om nødvendigheten av å bygge et humanistisk akademi for fred og forsoning. Dette som motvekt mot de kreftene som truet med krig i Europa. Det resulterte i Nansenskolen. Først en idé som sirkulerte i det ganske land gjennom studiesirkler, og som i 1938 ble til en fysisk realitet på Lillehammer. Nansenskolen er derfor nærmest programforpliktet til å reagere på krigene i Europa.

En grusom krig utkjempes nå i Ukraina. Russland gikk, overraskende for mange, til full invasjon av Ukraina. Overraskende for mange fordi det var skapt en forståelse av at Putin ønsket å knytte Ukraina nærmere Russland. Det motsatte har nå skjedd. Denne angrepskrigen har ødelagt nesten alle muligheter for kommunikasjon og samhandling. Ukrainerne fordømmer ikke bare invasjonen, men i kjølvannet av alle støtteerklæringer og sanksjoner har alle former for samarbeid med Russland fått et mistenkelig skjær.

HYBRID KRIGFØRING INNEBÆRER AT DET BLIR PRODUSERT MYE FALSKE NYHETER

FIRE FORSKJELLIGE KRIGER

Det er ikke lett å skjønne hva som driver krigen framover. Rent analytisk tror jeg vi kan snakke om fire forskjellige kriger. Den første er den virkelige krigen slik den blir filtrert gjennom media. Russland har invadert Ukraina for å forhindre at Ukraina beveger seg vestover og blir medlem av EU og NATO. Dessuten mener Kreml at Ukraina ikke er et eget land og naturlig tilhører det russiske riket. Det er derfor ikke erklært krig, men en spesial militær operasjon. Ukraina, med samlet støtte fra NATO og de vestlige land, kjemper en tapper motstandskrig og det blir hevdet at dette er ikke bare en territoriell krig, men en krig om grunnleggende verdier, autokrati mot demokrati. Til syvende og sist er det en politisk frihetskrig. Et land skal selv kunne bestemme over sin egen framtid. Den menneskelige frihet skal ikke være underlagt en diktator. På denne måten kjemper ukrainerne for demokrati og menneskerettigheter, og de fortjener all vår støtte.

Den andre krigen startet våren 2014. Gjennom en årrekke hadde den russiske minoriteten i Donbas følt seg ekskludert. Deres minoritetsrettigheter ble ikke respektert. Spesielt ikke det russiske språk. Skoler ble stengt og ukrainsk var det offisielle språket. Avstanden til Kyiv var stor. Denne situasjonen er gjenkjennelig. Den har fellestrekk med Kosovo, Katalonia, Baskerland og for den saks skyld Skottland, som ikke føler seg forstått av London. Pro-russiske styrker tar våpen i bruk for å frigjøre Donetsk og Luhansk fra Ukraina. Separatister tar kontroll over

myndighetsbygninger 6. april 2014 og erklærer den selvstendige *the People's Republic of Donetsk*. Den ukrainske hær forsøker å gjenerobre området. Det blir en brutal krig mellom den ukrainske hær og den pro-russiske folkehæren. En frontlinje etableres med den ukrainske hæren på den ene siden og folkerepublikkhæren på den andre, godt støttet av Russland både med våpen og personell. 14 000 mennesker er blitt drept i denne krigen.

VILJE TIL Å FORSVARE

Den tredje krigen er krigen mellom Moskva og Kyiv. Den ukrainske stat forsøker å rive seg løs fra russisk maktinnflytelse og påvirkning. Ukraina og Russland var de to sterkeste pådriverne for oppløsningen av Sovjet. Under folkeavstemmingen i 1991 ønsker over 90 prosent av Ukrainas befolkning selvstendighet. Mens Ukraina nærmer seg mer og mer Vesten, kommer Putin til makten og får tanker om å gjenopprette det russiske rike, der Ukraina har en viktig plass. Dette er konflikten Putin tilsynelatende ikke forstår dybden i. Han tror det bare er snakk om å gjenetablere kontroll og autoritet. Og at det ukrainske folk vil akseptere det. Isteden svarer det ukrainske folk med en vilje til å forsvare sitt land og sitt territorium med en kraft og styrke Putin ikke forventet.

Den fjerde krigen er mellom Russland og USA. Den har pågått i lang tid. Det er en ideologisk krig vi kjenner til. Den kalde krigen var kjennetegnet av en maktbalanse mellom relativt like-

verdige aktører. Etter den kalde krigens slutt, murens fall og oppløsningen av Sovjetunionen var det en følelse av en endelig seier for de liberale demokratier. Gorbatsjov åpnet opp for en sterkere øst-vest dialog. Jeltsin fortsatte flørtingen med Vesten. Men da Putin kom til makten i 1999, startet en reversering. Putin ønsket først å være med i NATO, men ikke ved å søke om medlemskap og bli tatt opp. Russland skulle bli invitert inn og være en av de ledende i NATO. Dette ble ikke akseptert av NATO, og i 2007 holder Putin sin berømte München-tale, der han fordømte Vesten og spesielt USA. Krigen mot Georgia og annekteringen av Krim er eksempler på russisk ekspansjonisme. Vesten tok sterk selvkritikk for sin passive handlemåte ved disse to anledningene, og det er en medvirkende årsak til dagens forømmelse av Russland og sterke støtte til Ukraina.

EKSTREME FIENDEBILDER AV HVERANDRE

Det er jevnt over en enighet om disse fire krigene, men i mediokrigen beskylder partene hverandre for propaganda på begge sider, og begge parter tegner svært ekstreme fiendebilder av hverandre. Dette alene vil kreve et enormt forsoningsarbeid. Ta Sør-Varanger kommune som i mange tiår har utviklet et sunt mellomfolkelig samarbeid. Musikkorps, dansegrupper, teaterforestillinger, småbedrifter har hatt stor glede av det grenseoverskridende samarbeidet. Nå har alt dette stoppet på grunn av sanksjoner, men også på grunn av den ekstreme propagandaen som

STEINAR BRYN - NANSENSKOLEN

Steinar Bryn er lærer i fellesundervisningen, i internasjonal freds- og sikkerhetspolitikk. Han har lang erfaring fra freds- og dialogarbeid, særlig på Vest-Balkan, og er flere ganger nominert til Nobels fredspris for sin innsats.

ikke skiller mellom folk og politikere.

Når det gjelder den første krigen, snakker Vesten og Ukraina mest om det russiske angrepet på Ukraina, mindre om ukrainernes eget opprør mot Kyiv. Når det gjelder krigen mellom Kyiv og Moskva er det en god felles forståelse. Ukraina vil frigjøre seg fra Russland. Når det gjelder krigen mellom USA og Russland er det en del uenighet om denne var lenge planlagt og forberedt av USA, eller om USA med ett så en mulighet til å ta knekken på Russland og Putin etter at Putin hadde gjort den fatale feilen å invadere Ukraina. Her er det vanskelig å skaffe seg sikre opplysninger. Hybrid krigføring innebærer at det blir produsert mye falske nyheter, og det er vanskelig å avgjøre hva man kan stole på. Men allerede under mine første besøk i Ukraina i 2014 ble jeg fortalt at det er tre kriger på gang; Donbas kriger mot Kiev, Kiev kriger mot Moskva og Moskva kriger mot USA.

Steinar Bryn på Nansen-fest

VI REISTE TIL ODESSA I MAI 2014

Opprøret på Maidanplassen skapte en splittelse i det ukrainske folk. Mellom de som støttet dette som et demokratisk opprør og de som så det som et statskupp. 2. mai 2014 var det en skarp konfrontasjon i Odessa, som endte med at over 40 prorussiske demonstranter brant inne. Det ble klart at denne splittelsen gikk dypere i det ukrainske samfunn enn bare mellom øst og vest. Med tanke på Nansenskolens utgangspunkt i freds- og forsoningsarbeid og de langvarige erfaringene fra forsoningsarbeid på Balkan, reiste vi til Odessa i mai 2014. Ideen var å invitere interesserte til en samtale om dialog. Invitasjoner gikk ut over Facebook. Vi forventet et frammøte på 15-20, men det kom 250. Opplegget var visning av *Reunion*, en filmatisering av et dialogseminar ti dager før krigen startet i Kosovo. Så blir denne filmen vist de samme deltagerne 12 år senere, og de diskuterer «Var krigen verdt det? Fikk vi det samfunnet vi ønsket?» Denne filmen er også blitt vist på mange folkehøyskoler.

Reaksjonen var entydig: «Takk Gud for at vi ikke er Balkan, men dette er veldig relevant». Så gikk samtalen umiddelbart over til situasjonen i Ukraina. Vår reaksjon var også entydig: Her er det et stort behov for å snakke om situasjonen. Vi ble oppfordret til å gjenta det hele i Kiev, noe vi gjorde i august samme år. Igjen 250 frammøtte og samme samtale. Det initierte en rundreise støttet av den norske ambassade til syv ukrainske byer: Nova Kakhovka, Kherson, Zaporizhia, Mykolaiv, Dnipro, Kremenchug og Kharkiv. Nansen Fredssenter begynte å invitere ukrainske deltagere på sine treningsseminarer på Lillehammer, og Nansenskolen inviterte russiske og ukrainske deltagere på sin sommer-skole. Dette skjedde fire somre på rad. I tillegg støttet vi den norsk-ukrainske sommerskolen i Chernivtsi i sør-vest Ukraina. Campusen er som tatt ut av en Harry Potter film, og den står også på UNESCO's verdensarvliste.

” *Ukrainerne for demokrati og menneskerettigheter, og de fortjener all vår støtte*

STERKE FIENDEBILDER

Nansenskolen er programforpliktet til å spørre hvordan vi kan bidra etter en krig som har kostet mange menneskeliv, forårsaket millioner av flyktninger og store materielle og miljømessige ødeleggelser. Den har også skapt en dyp splittelse mellom to naboland som vil fortsette å sameksistere i hundrevis av år framover. Da Fridtjof Nansen fikk Nobels Fredspris for 100 år siden (i 1922), ga han prispengene til Ukraina og Russland. Vårt aktive engasjement i forkant av krigen skapte et nettverk som vi kan utnytte nå. 3000 mennesker fra Balkan har deltatt på dialogseminarer på Nansenskolen. De kom med sterke fiendebilder, men reiste med en langt mer multidimensjonal forståelse av hvem fienden var. Forsoningsarbeidet etter denne krigen vil ta en generasjon, kanskje to. Det viktige nå er å komme i gang i de miljøene der det er en inngangsport. Og det er Fridtjof Nansen blant russere og ukrainere i Norge og i Ukraina.

NOTERT

DE RIKTIGE FLYKTNINGENE

Kontrasten er på fallende. Gratis togbilletter, umiddelbar skolegang for barna, arbeidstilltelse, full tilgang til helsevesenet og sosiale ytelser. Fra Polen til Ungarn, fra Frankrike til Danmark, gjør myndighetene alt for å ta imot de ukrainske flyktningene på best mulig måte. Og ingen blir rasende for det, ikke engang partiene som har programfestet å stanse innvandring. «Ja, jeg sier det uten å nøle. Frankrike er beæret over å være med på å ta imot de ukrainske flyktningene. Jeg er klar, og det samme tror jeg alle franskmenn er», uttalte Marine Le Pen, lederen for det høyreradikale Rassemblement national, på et valgkampmøte 5. mars. Og Ungarns statsminister, nasjonalisten Viktor Orbán, forsvarer sin plutselige gjestfrihet på følgende vis: «Vi vet godt hvordan vi ser forskjell på migranter og flyktninger. Migrantene arresterer vi. Flyktningene gir vi all den hjelpen de trenger.»

LE MONDE diplomatique

SLUTT MED DET!

For deg som tror at folkehøgskolen alltid skal legge forholdene til rette uten motstand:

slutt med det!

MaxPower

formidling
av kunnskap
vårt ansvar
siden 1929

Norsk sangbok er en skattekiste!

Boka inneholder nesten 400 sanger. Aktuell pop, rock og jazz, sanger fra kjente musikalene og filmer, norsk folkemusikk, nasjonale og nordiske sanger, kjente salmer og julesanger, arbeidersanger, barnesanger og viser.

Sangene er valgt ut av folkehøyskolelærere.

Kjøp boka på www.cdu.no eller i bokhandel!

**NY
sangbok!**

**Norsk
sangbok**

CAPPELEN DAMM

CAPPELEN DAMM

SELVEVALUERINGS- RAPPORTEN

Ordet har nesten samme klang som selvangivelsen. Du verden så mye tid og krefter jeg bruker på å utsette begge deler. Og så går det overraskende lett når jeg først setter i gang.

Det aner meg at det er en ensom jobb for de fleste som skriver rapporten. De færreste får det til mens det fremdeles er lærere til stede. Her er en idé til å involvere alle ansatte. I år har vi videreført fokussamtalene som er evalueringsprosjektet vi begynte på i fjor. Og i år brukte vi samme metode med de ansatte.

Som en del av evalueringen av skoleåret ba vi alle ansatte om å gjøre omtrent det samme som vi ba elevene om å gjøre i den siste fokussamtalen i mai:

- 1. Skriv ned fem ting du synes vi gjør bra og som vi bør fortsette å gjøre neste år.
- 2. Skriv ned tre ting du vil gjøre annerledes neste år.

Tanken er at det vi er gode på skal vi fortsette å gjøre. Det vi ikke mestrer, vet vi alt for godt, og bruker mer enn nok tid til å gremmes over det. For en liste vi fikk over alt vi vil fortsette å gjøre! Vi er slett ikke så dumme når det kommer til stykke. Og alt sammen har fått plass i årsplanen for neste år.

Det mest interessante var likevel å dele hva vi vil gjøre annerledes neste år. Det sa minst like mye om hvordan dette år har vært som hva vi vil jobbe med neste år. På denne måten er alle ansatte involvert i selvevalueringsrapporten. Og vi har alle pekt ut en retning vi vil jobbe videre med og styrke. Det blir en fryd å skrive selvevalueringsrapporten etter dette og selvangivelsen er heldigvis for lengst levert. Det blir sommer i år også.

Benedicte Hambro

NOTERT

RASERIET OG ARBEIDERKLASSEN

- Da jeg var liten, stemte faren min noen ganger på det ytre høyre og andre ganger på ytre venstre. Det er noe som er helt utenkelig for middelklassen. Men de ekstremt virker ganske like for arbeiderklassen. Min far lette etter et språk for å si «jeg lider» - og han ville vite hvorfor. Høyresida har vært flinke til å gripe raseriet som følger med lidelsen og si at det er for eksempel innvandrerens skyld.

- Hvis man vil skape en sterk venstreside ette De gule vestene, må man finne opp et språk som kan stjele raseriet fra ytre høyre, sier han. For arbeiderklassens raseri vil fortsette i mange år.

Forfatteren Edouard Louis i Klassekampen

COLDPLAY OG MILJØ

De siste par årene har gigaband som Coldplay og Massive Attack satt foten ned og sagt at de ikke kan turnere med samvittigheten i behold før de finner en klimanøytral måte å gjøre det på. Coldplay ansatte en egen person til å regne ut alle utslipp før den pågående verdensturneen. For å veie opp for turnéutslippene, har bandet satt i gang en rekke prosjekter: Alt fra å installere solpanel på stadionene de spiller, til å reise med rutefly og å plante et tre for hver solgte billett. Er det framtiden? Må man tenke helt nytt rundt det å turnere?

Musikkmagasinet – Klassekampen

VEKST I EUROPEISK ØKOLANDBRUK

Arealet som brukes til økologisk landbruksproduksjon i EU, har økt med 56 prosent siden 2012. Da ble 9,5 millioner hektar i EU brukt til økologisk landbruk. Nå er statistikken for 2020 klar, og den viser at arealet er økt til 14,7 millioner hektar. Det tilsvarer 9,1 prosent av unionens totale utnyttede jorbruksareal, konstaterer Eurostat.

Ikke overraskende er det store variasjoner fra land til land. De høyeste andelene økologisk areal finner vi i Østerrike (25 prosent), Estland (22 prosent) og Sverige (20 prosent).

Til sammenligning dyrkes kun 4,2 prosent av jordbruksarealet i Norge økologisk.

Aftenposten Innsikt

KALENDER

8. – 10. juni	Rektormøtet, Trondheim
18. – 27. juni	Frilynt folkehøgskole på Oslo Pride
8. – 11. august	Folkehøgskoleuka Fana folkehøgskule
Uke 36, 2022	Kurs i mentorordning og veiledning
23. – 14. september	Informasjonskonferansen
Før høstferien 2022	Styrekurs
27. september	Møte i lærerutvalget
28. september	Møte i utvalg for praktisk personale
31. oktober – 3. november	Tillitsvalgtkonferansen, Sanner Hotell, Gran

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

PUGGE-LÆRING

Den tekniske kunnskapen man tilegner seg, gjennom usystematisk og mekanisk pugging, går til grunne av seg selv og blir borte et eller annet sted – ja kanskje den blir sugd opp av halvmørket på faktakunnskapens gravplass – og forsvinner. For når det kommer til stykket, er det jo ikke nødvendig for den å bli værende der i hukommelsen til evig tid.

Det som er virkelig viktig, er den kunnskapen du fortsetter å bære inni deg uansett hvor lang tid som går. Det er åpenbart. Men den typen kunnskap er kanskje ikke så nyttig sånn med en gang. Det kan ta lang tid før den får vise hva den er verdt. Og dessverre har den ingen forbindelse med dine framtidige eksamensresultater.

Japanske Haruki Murakami i boka Yrke forfatter

KLIMAENDRINGER OG GRESSHOPPESVERMER

Svermene truer livsgrunnlaget for opp mot ti prosent av verdens befolkning, forteller FAO.

«Dette er en plage av bibelske proporsjoner, men selv om den er eldgammel, er den nå større enn noen gang», hevdet det i en felles uttalelse fra sjefene i FAO og FNs Verdensmatvareprogram, WFP.

- Det vi ser nå på Sardinia og i Afrika, er bare et forvarsel. Klimaendringene spiller en avgjørende rolle, sier Keith Cressman, som er FAOs ledene gresshoppevarslings-ekspert.

Klassekampen

Verden, vi har savnet deg! Studieturene er endelig tilbake, og kinaklassen på @morefhs sov godt på toget fra Bangkok til Chiang Mai i Thailand.

Tradisjonen tro ble det masse lek, dans og fotballkamp da @ringerikefhs holdt aktivitetsdag for 100 gjester med funksjonsvariasjoner.

“Det er ingen som lærer noe eller vokser hvis de alltid lever trygt og komfortabelt”. Stipendiat Hege som er skolert i Empati med rævspark etter to år på @skognfhs.

– FOLKEHØGSKOLE GJORDE MEG TIL AKTIVIST

Først fikk Momoko Nojo avsatt sjefen for Tokyo-OL, nå vil hun endre det japanske valgsystemet.

Tekst: Eirin Høiseth

– Folkehøgskole er et veldig godt sted å lære om demokrati, forklarer Momoko Nojo.

Den 24 år gamle japanske studenten smiler via skjermen fra leiligheten i Tokyo. Hun kan ikke få fullrost den danske folkehøgskolen og de ansatte nok – de endret tankesettet hennes, forteller hun.

Momoko, som er født og oppvokst en times tid fra den japanske hovedstaden, skal i gang med en mastergrad i økonomi ved Keio-universitetet i Tokyo. Hun er fascinert av skandinaviske lands skatte- og velferdssystemer. Det var delvis interessen for den nordiske modellen som brakte henne til Danmark i 2019.

I tillegg var hun opptatt av klimændringer og likestilling, men visste ikke hvordan hun skulle få flere unge til å engasjere seg i sakene hun brant for.

– Jeg var interessert i politisk aktivisme, fordi i Japan er de fleste unge ikke interessert i politikk. Jeg ville endre den kulturen og få flere til å delta, men jeg ante ikke hvordan. Så jeg tenkte at Danmark kunne være et godt eksempel.

VENDEPUNKTET I DANMARK

Planen var derfor å ta et kurs i politisk aktivisme ved Brandbjerg Højskole, men til Momokos skuffelse krevde kurset dansk. Dermed endte hun opp på et kurs i eventplanlegging. Tross endringen skulle de tre månedene i Jelling bli viktige for henne.

– Å være på folkehøgskole var en utrolig interessant opplevelse, fordi jeg lærte om demokrati for første gang i mitt liv. Jeg lærte selvsagt om demokrati på skolen i Japan, men ikke i praksis. Her måtte vi

finne ut av ting sammen med medelevene. Den opplevelsen gjorde meg til en mer demokratisk person.

Momoko forklarer at hun ikke var noen lederskikkelse i Japan. Hun var en typisk lydig og god student som tok notater og fikk gode karakterer. Overgangen til folkehøgskole var derfor stor. I starten gjorde friheten henne ukomfortabel, men så kom endringen.

– Før jeg dro til Danmark snakket jeg alltid om politikk. Men jeg klaget bare, jeg gjorde ingenting. De tre månedene endret tankesettet mitt. Folkehøgskolen gjorde meg mer aktiv og engasjert.

Før hadde hun sett negativt på å heve stemmen. I det japanske skolesystemet har læreren mye autoritet og elevene gjør som de får beskjed om. Momoko syntes det var vanskelig å uttrykke meningene sine.

– Jeg lette etter en måte å bli modigere på og tørre å si fra om ting. Jeg ville gjøre mer, men jeg hadde ingen anledning til å endre tankesettet mitt. Jeg trengte noen som sa: «Bare gjør det! Du kan få det till!»

Den motivasjonen fikk hun fra lærerne ved Brandbjerg. Hun fikk også god kontakt med medelevene, som hun snakket mye med om dansk kultur og samfunn.

– Jeg ble overrasket over at det var så mange ting med Danmark som de ville endre. I Japan hadde jeg mange bøker og artikler om hvor bra Skandinavia var. Det var bra for meg å forstå at alt ikke er perfekt og at man må jobbe for å forbedre samfunnet.

STARTET UNGDOMSORGANISASJON

Etter tre måneder på folkehøgskolen, brukte Momoko tre måneder på å besøke

skoler og organisasjoner for å lære mer om politikk og forskjellene mellom Danmark og Japan.

– Jeg ble så inspirert av unge dansker som snakket om samfunnsproblemer og hva de ville gjøre med dem. I Japan snakker ikke unge om politikk. Mange har ingen ide om hvilke utfordringer som finnes, eller hvordan de kan engasjere seg.

Hun bestemte seg for å motivere sin egen generasjon og begynte å poste om politikk og samfunnsutfordringer på sosiale medier. Responsen kom raskt, med 15 000 følgere på to uker.

– Det overrasket meg fordi jeg trodde ikke unge japanere var interessert i politikk. Så for å gi unge muligheten til å forstå og engasjere seg i politikk, startet jeg organisasjonen *No Youth No Japan*.

VIL UFARLIGGJØRE POLITIKKEN

Tilbake i Japan fikk Momoko flere med på laget, og organisasjonen begynte å jobbe aktivt for å få unge til å stemme og sette seg inn i politiske saker. I landet der mange unge unngår å snakke om politikk og konfliktfylte temaer, er valgdeltakelsen veldig lav. Ved nasjonalvalget i 2017 stemte kun en tredjedel av personer i 20-årene.

Momoko forteller at No Youth No Japan så langt har hatt et titalls kampanjer rundt nasjonal- og lokalvalg. Organisasjonen støtter ikke kandidater, men oppfordrer unge til å sette seg inn i saker og ta egne valg.

– I høst hadde vi kampanjen #WhyIVote på sosiale medier, hvor vi forklarte hvordan man stemmer, hvordan man kan velge en kandidat og hvilke saker som er aktuelle. For eksempel: «Hvis du ønsker at

HUN VAR EN
TYPISK LYDIG OG
GOD STUDENT SOM
TOK NOTATER OG
FIKK GODE
KARAKTERER

Momoko Nojo var i Danmark da Mette Fredriksen tok over statsministerposten i 2019. Det var med på åpne øynene hennes for kvinners potensiale i politikken og hvor mye av japansk politikk som domineres av eldre menn.

det skal bli lovlig med likekjønnet ekteskap, kan du stemme på denne personen.», forklarer hun.

Mye av arbeidet gjøres i sosiale medier. Blant annet inviteres politikere til samtaler direkte på organisasjonens Instagram, der de får spørsmål om hva de jobber for. – Vi får ikke nok muligheter til å snakke med politikere i Japan. Før jeg dro til Danmark hadde jeg aldri snakket med en politiker. Jeg ble overrasket over at så mange politikere besøkte skolen vår og snakket med oss. Det var en god opplevelse, fordi jeg forstod at politikere bare er vanlige folk.

Sammen med de 70 aktivistene i organisasjonen blir hun ofte spurt om å være de unges stemme i politiske spørsmål. I forbindelse med valget ble hun intervjuet over 30 ganger. Momoko har tro på at engasjementet fungerer.

– Jeg mener vi ser en endring. Valgdeltakelsen for unge gikk opp med rundt tre prosent fra 2017 til 2021.

I tillegg opplever hun at flere unge er opptatt av politikk og starter egne underskriftkampanjer eller skriver om saker som opptar dem.

– Mange følger meg på Instagram og jeg blir så glad når de tar kontakt og forteller at mine erfaringer har inspirert dem til å handle selv.

KVINNER SOM HEVER STEMMEN

Det er ikke rart at mange lar seg inspirere, for Momoko viste virkelig hvordan politisk aktivisme kan skape endring, da hun tok til Twitter i februar i fjor.

– Jeg leste at tidligere statsminister Yoshihiro Mori, som da var leder for de Olympiske lekene i Tokyo, hadde sagt at kvinner snakker for mye i møter og at møtene blir for lange når det er mange kvinner i styret. Jeg ble utrolig skuffet over ham og tenkte, her må jeg gjøre noe.

Mangel på likestilling er et stort problem i Japan, spesielt innen økonomi og politikk, på grunn av det store inntektsgapet og det lave antallet kvinnelige politikere, forklarer hun. Japan lå på 121. av 153. plass på Verdens økonomiske forums likestillingsindeks i 2020. Den dårligste plasseringen av alle industriland.

Selv om det japanske samfunnet er i endring og folk snakker mer om likestilling, skjer det lite. Slik var det også med Moris sexistiske uttalelser.

– Det var mange som tweetet at det var feil, men de som var med ham på møtet gjorde ingenting – de bare lo. Så jeg ville vise dem at det provoserte oss, og at vi ønsket endring. Så derfor startet jeg en underskriftskampanje, med emneknaggen #DontBeSilent.

På bare to uker fikk kampanjen mer enn 150 000 underskrifter, og med økende press, gikk OL-sjefen av.

Momoko var kampanjes ansikt utad. Hun, som før ikke turte å heve stemmen, gav nå mer enn 80 intervjuer, inkludert til store internasjonale medier.

– Det var overraskende at saken fikk så mye oppmerksomhet. Før har likestilling ikke fått mye omtale. Det ble en viktig eksempelsak, og en god mulighet til å opplyse det japanske folket om hva likestilling er og hva som bør endres i samfunnet.

Mori ble erstattet av Seiko Hashimoto, en kvinnelig politiker som selv har konkurrert i syv OL.

– Det var en god endring, fordi i Japan er det vanskelig for kvinner å få gode stillinger. Det er for mange hindre.

VIL ENDRE VALGSYSTEMET

Nettopp hindre i valgsystemet står øverst på Momokos agenda fremover.

– Lav valgdeltakelse for unge er et problem, men ansvaret for det ligger ikke bare på de unge, vi må også endre valgssystemet, forklarer hun.

Mens Japan senket stemmerettsalderen fra 20 til 18 år i 2016, er det fortsatt ikke mulig å bli valgt representant før man er 25 eller 30 år, avhengig av posisjon.

– Det er vanskelig for unge mennesker å bli representert. Jeg mener man bør kunne stille som kandidat når man er 18 år og kan stemme, forklarer Momoko.

I tillegg er det vanskelig å bli politiker dersom du ikke er rik eller kommer fra en politikerfamilie. De fleste politikerne er gamle menn, mens kvinner og unge nesten ikke får posisjoner.

Momoko tror mangelen på representasjon gjør at unge mennesker er mindre interessert i politikk. Det gjør også at deres behov ikke vektlegges når politikken utformes.

– Japan har en aldrende befolkning og det er de eldre som styrer politikken. Mange unge har trang økonomi, og mens de betaler forholdsvis mye skatt, opplever de at myndigheten gjør lite for dem.

TAKKNEMLIG FOR FOLKEHØGSKOLEERFARINGEN

Momoko er ikke i tvil om at folkehøgskoleoppholdet hennes var viktig for det hun har oppnådd siden.

– Jeg kan ikke se for meg hvordan det hadde vært om jeg ikke gikk på folkehøgskole. Jeg tror ikke jeg hadde blitt aktivist da. Jeg er så glad i folkehøgskole, smiler hun. Hun understreker at ansatte på folkehøgskole har stor mulighet til å engasjere og inspirere elevene.

– Lærerne jeg hadde i Japan lærte meg hva jeg skulle gjøre og hvordan. Men lærerne på folkehøgskolen sa ingenting, de bare støttet og lyttet. Den erfaringen endret meg. Det vil jeg takke for.

Det eneste Momoko er kritisk til, er de høye prisene. Det er viktig at ikke bare rike mennesker kan gå på folkehøgskole og at skolene også er tilgjengelige for internasjonale studenter.

– Nå med Russlands krig er det ekstra viktig med kommunikasjon. Å ha internasjonale studenter er bra for fred, mener Momoko, som selv holder kontakt med flere av medelevene fra Danmark.

– Det var utfordrende å være utenlandsk elev, med kultur- og språkbarrierer. Men for meg var det et vendepunkt i livet, som jeg synes andre internasjonale elever også burde få oppleve.

NOU:

FOLKEHØGSKOLEUTVALGET PÅ OPPLØPSSIDEN

Astrid Moen er assisterende rektor ved Sund folkehøgskole i Trøndelag. Hun er én av tolv medlemmer i Folkehøgskoleutvalget (NOU) som ble oppnevnt av kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) i den forrige regjeringen. Utvalget skal levere sin innstilling i oktober 2022. Vi fikk en prat med Astrid for å høre om status i arbeidet så langt.

Til nå har utvalget hatt 6 møter og besøkt fire folkehøgskoler. Astrid forteller om gode prosesser i gruppen. – Mitt inntrykk er at medlemmene er mer positive og opplyste om skoleslaget etter denne prosessen – mange kjente lite til folkehøgskolen.

– Dere har diskutert måter en kan måle dannings på – er det mulig?

– Ja vi har hatt en prosess rundt dette. Nå jobbes det med en formulering – en konkretisering av det som allerede ligger der.

– Hva med transparens, at elevene skal kunne få et innblikk i hvor fornøyde tidligere elever har vært med en skole?

– Ja det er mulig vi lander på noe av det de har i høyskoler og universitetssektoren. Men evalueringsmetoden blir viktig her, da må det utvikles et evalueringskjema som er uavhengig av skolene. Det kan være et positivt innsyn for potensielle elever.

REISEAKTIVITETEN

Under økonomi har utvalget diskutert den store reiseaktiviteten i folkehøgskolen. Reiser som ikke har et pedagogisk fundament har vært problematisert.

– Det har vært enighet om at det er en del uheldig reisevirksomhet i folkehøgskolen i dag, konkurransen rundt reiser. Det jobbes med en økonomisk vinkling slik at reisevirksomheten blir dempet. Dette kan gjøres på ulike måter – det diskuterer vi nå.

Under økonomiavsnittet diskuteres flere ting, blant annet det elevavhengige tilskuddet. Her kan det komme forslag til endringer.

Astrid Moen forteller videre at det har vært stor grad av konsensus i utvalget, og enighet om de store linjene. Blant annet at den pedagogiske friheten skal bevares og er helt sentral, videre at folkehøgskole skal være en skole helt uten karakterer og pensum.

SELVEVALUERINGEN

Skoletilsyn har i stor grad vært fraværende i folkehøgskolen de siste årene. Dette sees på som en unnlatesessynd som det er behov for å gjøre noe med. Dobbelttellende elever er et område det er ønskelig å være tettere på. Stipendiatrollen er også i søkelyset. Utvalget ser det som viktig at disse ikke erstatter fast ansatte ved skolene.

Selvevalueringen som skolene i dag utøver har også vært oppe til diskusjon. – Dette er et godt arbeidsredskap, men som i stor grad har blitt litt glemt – de må løftes opp og må også offentliggjøres, sier Moen.

– Selvevalueringene er et flott arbeidsredskap som kan jobbes med hele året, og som er et godt verktøy i skoleutviklingen. I dag er det knapt noen som leser disse, nå må vi få noen som leser evalueringene og som kan gi skolene tilbakemeldinger, sier Moen.

Astrid understreker at arbeidet i utvalget har gitt et godt kunnskapsgrunnlag og mer statistikk på folkehøgskolesektoren.

MANGFOLD

Mangelen på mangfold i folkehøgskole er kommet opp som sentralt tema. Er folkehøgskolen med på å forsterke ulikhetene i samfunnet – det har vært oppe til diskusjon. Gir markedsføringen av folkehøgskolen inntrykk av at skoleslaget er en hvit, reisende, fancy og lukket menighet?

– Kommer dere til å gå inn for endringer i tilskuddet til de fire skolene som i dag får et ekstra rammetilskudd – Lundheim, Folkehøgskolen Nord-Norge, Peder Morset og Ål?

– Nei det tror jeg ikke.

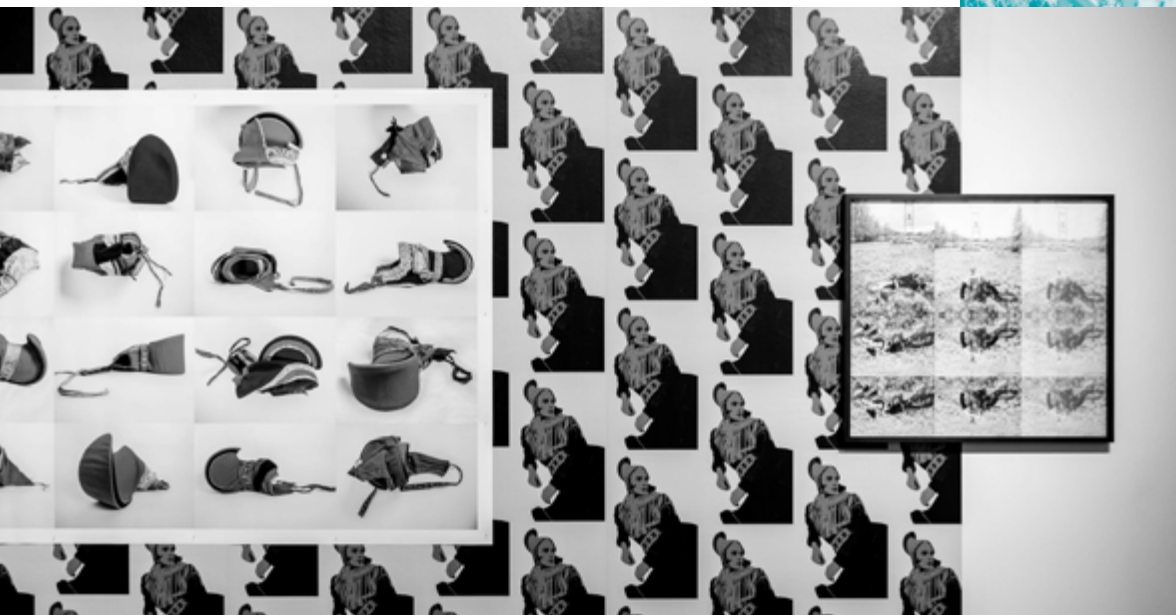
Astrid Moen kommer fra folkehøgskolelandskapet. Hun er assisterende rektor ved Sund folkehøgskole og nestleder i Informasjonskontoret for frilynt folkehøgskole (IF), men representerer seg selv i gruppen. Hun forteller at hun synes det har vært fint og interessant å være med i utvalget. Det har kommet mange gode innspill og perspektiv fra de som kjente lite til folkehøgskolen. Det har vært stor grad av støtte til folkehøgskolen og behovet for skoleslaget.

Så da er vi spente på den endelige rapporten. Og hva skjer med den? Den kan sendes på høring før de evt. endrer loven, eller den kan sendes på høring før de lager en stortingsmelding med forslag til tiltak (f.eks. endringer i loven), eller den kan bli lagt i en skuff ...

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

FESTSPILLENE I NORD-NORGE 2022 - HARSTAD

OUTI PIESKI SELECTED WORKS

Outi Pieskis kunst går over landegrensene, og spesielt forholdet mellom mennesker og naturen fra et urfolksperspektiv er en gjennomgående tematikk. Hennes bruk av farger og teksturer relaterer ofte til det arktiske landskapet, og igangsetter rett som det er en følelse av å være i, og ett, med naturen. Men, det er ikke bare landskapet som er viktig.

I «Outi Pieski – selected works» stilles det ut to betydelige installasjoner, deriblant *Rematriation of a Ládjogahpir—Return to Máttaráhkká / Ládjogahpira rematriasuvdna—Máhccat eatni lusa*, som Pieski har skapt i samarbeid med arkeolog Eeva-Kristiina Harlin. Verket er en del av Pieski og Harlins multidisiplinære rematrikeringsprosjekt Máttaráhku ládjogáhpír – The Foremother's Hat of Pride (2017–2020), og har tidligere blitt vist i forskjellige varianter ved blant annet Samisk senter for samtidskunst – Sámi Dáiddaguovddáš i Karasjok, Norsk Billedhoggerforening i Oslo og Bonniers konsthall i Stocholm. I tillegg vises videoinstallasjonen *Gughte gullá – Here to Hear*, 2021, som er et samarbeid mellom Outi Pieski og hennes døtre, danserne Birit og Katja Haarla (f. 2000). *Here to Hear* fremstiller kvinner gjennom flere generasjoner som lytter til deres formødres stemmer gjennom dudoji og jordens pulserende rytme.

Årets tema for Festspillene i Nord-Norge 2022 er «naturen tar over», og gjennom hennes arbeider med ládjogahpir tar Outi Pieski for seg tematikk som kolonialisme, aktivisme og feminisme på en sterk og bemerkelsesverdig måte.

BIOGRAFI:

«Outi Pieski (f. 1973) er en finsk-samisk kunstner som bor og arbeider i Ochejohka/Utsjoki og Numminen i Finland. Hun er utdannet ved Billedkunstakademiet i Helsinki, og har i over to tiår arbeidet med billed- og installasjonskunst som tar utgangspunkt i tematikk fra den samiske kulturen og den nordiske naturen. Ved bruk av duodji utforsker Pieski sentrale motiver som det samiske folkets historie og fremtid, urfolks rettigheter, bærekraftig utvikling og menneskers sameksistens med hverandre og naturen.»

ØK

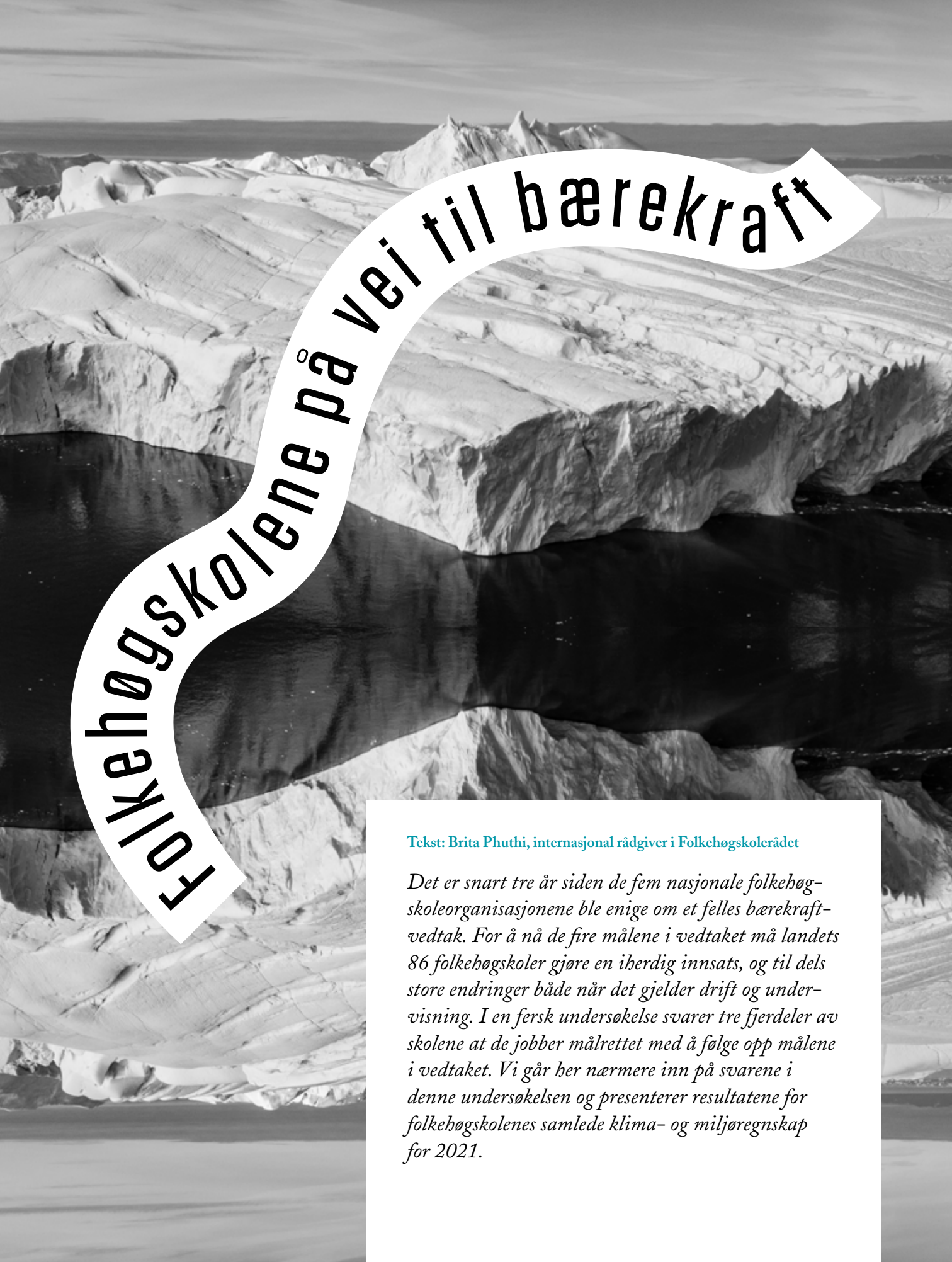

FESTSPILLENE I NORD-NORGE

Festspillene i Nord-Norge (Arctic Arts Festival) startet i Harstad i 1965. Under sommervintern i juni hvert år arrangeres en åtte dagers lang internasjonal kunsthøst, dedikert til musikk, teater, dans og scenekunst. Med tilholdssted på 68° nord er festivalen solid forankret i og tar utgangspunkt i nord, der festspillene fasiliteter og fremhever kreative prosesser, kunstnerisk utveksling og lokalt samhold.

Målet er å stimulere lokal kunst og kultur og skape muligheter der kunstnere kan tenke stort og ta risiko! Gjennom Ungkunststipendet og Open call-finansiering tildeles støtte til kreative forestillingsbaserte prosjekter som utfordrer grensene til kunstneriske uttrykk gjennom spennende samarbeid og mentorstøtte. Festspillene arrangerer også den årlige ungdomsfestivalen NUK-NyUngKunst, en prosjektbasert festival der deltakerne møtes på tvers av funksjonsevne som en del av Festspillene i Nord-Norge.

FINN

Folkehøgskolene på vei til bærekraft

Tekst: Brita Phuthi, internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet

Det er snart tre år siden de fem nasjonale folkehøgskoleorganisasjonene ble enige om et felles bærekraftvedtak. For å nå de fire målene i vedtaket må landets 86 folkehøgskoler gjøre en iherdig innsats, og til dels store endringer både når det gjelder drift og undervisning. I en fersk undersøkelse svarer tre fjerdel av skolene at de jobber målrettet med å følge opp målene i vedtaket. Vi går her nærmere inn på svarene i denne undersøkelsen og presenterer resultatene for folkehøgskolenes samlede klima- og miljøregnskap for 2021.

HELE-SKOLEN TILNÆRMING

FNs klimarapporter og nyhetene viser oss daglig at klimaendringer skjer, og at vi er nødt til å handle nå for å klare å nå våre internasjonale mål om kraftig reduksjon av klimagassutslipp. Andre bærekraftsmål, som å redusere økonomisk og sosial ulikhet, styrke kvinners rettigheter, og fred og samarbeid, er også høyst aktuelle i 2022. Utdanning er sett på som en nøkkel for å bidra til å nå bærekraftsmålene. Folkehøgskolene møter årlig nærmere 8000 unge mennesker, og har en unik mulighet til å danne globale medborgere, som fremmer holdninger og handlinger for gode liv, både for mennesker og natur.

Med sin hele-skolen tilnærming (*Whole School Approach*) får folkehøgskoleelever oppleve hvordan drift og undervisning må spille på lag, samt at samarbeid på tvers mellom ledelsen, praktisk personale, elever og lærere er nødvendig for å få til bærekraftige endringer som varer. I hele-skolen tilnærmingen er også lokalsamfunnet viktig og gir mange spennende muligheter. En slik tilnærming, med helhetlige, systematiske og medskapende prosesser, bidrar til at det som undervises i klasserommet gjenspeiles i de daglige handlingene til hele skolesamfunnet.

SAMMEN OM BÆREKRAFTSATSNINGEN

Det er unikt at skoleslaget nå har et felles vedtak for å støtte opp om FN's bærekraftsmål, med særlig vekt på mål 13 om å stoppe klimaendringene og mål 4.7 om utdanning for bærekraftig utvikling. Skolene er autonome, så det er opp til skolene selv hvordan de velger å følge opp målene i vedtaket. Men dette er ikke et vedtak som kommer ovenfra og ned – vedtaket kom nettopp etter et ønske fra mange skoler om at det fra de sentrale organisasjonene må komme tydelige signaler om at folkehøgskolene tar dagens utfordringer på alvor og støtter opp om verdens bærekraftsmål. Prosjektet Aksjonsforskning og bærekraft (2014–2017) var en viktig brikke i denne prosessen, hvor over halvparten av skolene deltok.

Det er derfor ikke overraskende, men svært gledelig, at folkehøgskolene svarer at de støtter opp om bærekraftvedtaket. En spørreundersøkelse om skolenes oppfølging av bærekraftvedtaket ble gjennomført i februar/mars, hvor 79 skoler svarte. 86 prosent av skolene svarte at alle ansatte hadde fått informasjon om vedtaket, og 75 prosent av skolene svarte at de jobber målrettet med målene i vedtaket. Dette må sies å være gode tall når vi nå akkurat har kommet ut av to år med pandemihåndtering. Tid og ressurser er hva skolene sier er hovedårsaken til eventuell manglende oppfølging på egen skole.

KRAFTIG REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP

I april leverte skolene sine klima- og miljøregnskap for tredje gang siden vedtaket kom på plass. Målet i vedtaket er 40 prosent reduksjon innen 2030, med utgangspunkt i 2019-målingen. Samlet sett viser regnskapet for 2021 at folkehøgskolene har redusert utslippene sine med hele 60 prosent, sammenlignet med 2019-tallene! I 2020 var resultatet 50 prosent CO2 ekvivalenter. Her er det store forskjeller på skolene i utslipp per elev, så merk at dette er gjennomsnittet. Utslipp knyttet til forbruk av mat/

drikke m.m. er ikke inkludert i regnskapet. Det som regnes inn i klima- og miljøregnskapet er strøm, transport, avfall, vannforbruk og noe på innkjøp.

Hovedårsaken til reduksjonen er pandemien og kansellerte utenlandsreiser med fly. Samlet sett står transport for nærmere 70 prosent av alle utslippene til folkehøgskolene (igjen er det store forskjeller mellom skolene). Dette resultatet er også reflektert i svarene fra spørreundersøkelsen, hvor 85 prosent av skolene svarer at de har kuttet flyreiser siden vedtaket kom på plass. Om trent like mange skoler svarer at de har gjort andre tiltak for å kutte utslipp, hvorav mange tiltak handler om å spare energi og å bruke fornybare energikilder. Bevissthet omkring forbruk, som byttemarked, kortreist mat, reduksjon av matsvinn etc. er også blant tiltakene for å redusere utslipp.

BÆREKRAFTIG DANNING

Frida Isungset, lærer på Sogndal folkehøgskule, ble i fjor vår ferdig med sin masteroppgave om utdanning for bærekraftig utvikling (UBU) i folkehøgskolen. Et av forskningsspørsmålene hennes var «Hvordan erfarer og forstår personalet undervisning for bærekraftig utvikling?» UBU har sitt utspring i miljølære (Environmental Education), det er kanskje derfor mange tenker klima- og miljø når det snakkes om UBU, og mister litt den helhetlige tenkningen som definerer bærekraft. Verden er kompleks, og derfor må det også et helhetlig perspektiv med når bærekraft er på timeplanen. Frida sin forskning viser at det er svært varierende forståelse av bærekraft på de tre skolene hun studerte, og at det er et behov for å drøfte hva UBU skal være.

Noe som kjennetegner UBU er kritisk refleksjon, kreativitet, framtidsscenario-tenkning og systemforståelse (se UNESCO). Dette er jo også kjennetegn for danning, og det bør derfor være interessant for folkehøgskolelærere å ta utgangspunkt i bærekrafttematikk fra et dannelsperspektiv. Vi skal ikke nødvendigvis løpe til løsningene, men bruke tid på å se ulike perspektiver, reflektere og samtale omkring de utfordringene og mulighetene vi står ovenfor. Dette er bærekraftig danning.

Danning er sentralt i selvevalueringsarbeidet til skolene. En tredjedel av folkehøgskolene svarer at de har jobbet med bærekraft i selvevalueringen, og har planer om dette. Nærmere 40 prosent av skolene bruker *Globalvettreglene* i undervisning, og flere har planer om å bruke disse og undervisningsoppleggene, og 30 prosent av skolene har hatt en lokal bærekraftplan/klimaplan for skoleåret 2021–22. Sistnevnte er, slik jeg ser det, et meget godt verktøy for å komme i gang og følge opp bærekraftsatsningen på egen skole. Her kan skolen, i fellesskap, sette seg motiverende og realistiske mål for hvert skoleår: Hva skal elevene få av læring knyttet til bærekrafttematikk? Hvilke tiltak skal vi gjøre for å redusere utslipp, og hvor mange prosent reduksjon skal vi få til? Når er det relevant å bringe inn Globalvettreglene? Og hvordan få med skolens bærekraftsatsning inn i selvevalueringen?

Skolene er godt på vei mot en mer bærekraftig fremtid. Det viktige nå er at skolene er solidariske med hverandre og går den veien sammen og samtidig. Ikke nødvendigvis med de samme tiltakene, men med tiltak som fører samme vei.

BØKER

GJENSYN MED EDDY BELLEGUEULE

Edouard Louis kom med sin fjerde bok på norsk i sommer. Gjennom hele forfatterskapet har vi fulgt Eddy Bellegueule fra debutromanen, så hva passer da bedre enn å ta et gjensyn med hans første roman?

Franske boklesere var i lett sjokk etter debutromanen til 22-åringen Edouard Louis i 2014. Han skrev om hvordan giftig maskulinitet, som definerer mannlighet ut fra vold, sex, status og aggressivitet, preget livet og oppveksten til en ung, skeiv mann. Råheten og sårheten traff rett i mellomgulvet.

Boken het *Farvel til Eddy Bellegueule* og beskriver et samfunn med vold som bærende og strukturerende element. Det er volden som definerer hvem du er og former deg til den du blir. Den er et dominerende aspekt ved alle relasjoner og ligger innbakt i samfunnsstrukturen. Den både setter seg i hodet til folk og ødelegger kroppene deres.

Beskrivelsen av giftig maskulinitet suppleres med en treffsikker samfunnsanalyse. Han er analytisk, samtidig som han er personlig. Alt er opplevd og beskrives gjennom historien til Eddy Bellegueule (forfatterens tidligere navn).

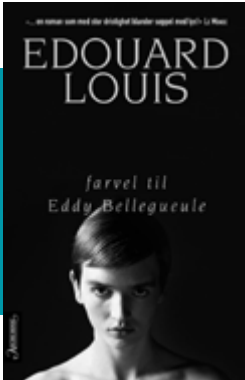
«Jeg husker slagene i magen og smerten når hodet mitt traff mursteinsveggen. Dette er en faktor man ikke tenker på: smerten, kroppen som plutselig gjør vondt, skades, kvestes. Når man står overfor slike opptrinn, når man ser det utenfra, mener jeg, tenker man på ydmykelsen, frykten, det uforståelige ved det, men man tenker ikke på smerten.»

VOLD

To år etter debutromanen kom *Voldens historie* (2016), hvor han utdyper voldstematikken. Romanen tar utgangspunkt i en voldtekt og det som skjedde i tiden som fulgte. Smerten er fortsatt dypt personlig, men i denne romanen blir det enda tydeligere

FARVEL TIL EDDY BELLEGUEULE

Édouard Louis
179,- kroner
77 sider
Aschehoug 2020

hvordan samfunnets vold fører til enkeltindividenes vold og smerte, og hvorfor alle romanpersonene dypest sett er ofre for strukturer de ikke har kontroll over.

FAR

Den personen som Eddy har det aller vanskeligste forholdet til i debutromanen, er far. Faren personifiserer den giftige maskuliniteten som gjennomsyrer samfunnet. Samtidig er han det klareste offeret for samfunnets vold mot individet; arbeidet og de tunge løftene på fabrikkene har ødelagt ryggen hans og gjort ham ufør.

Bildet av faren nyanseres i essayet *Hvem drepte faren min* (2018). Hatet mot faren og alt han står for, erstattes av et ønske om å forklare hvorfor han ble slik. Forfatteren verken unnskylder eller tilgir faren, men han forsøker å forstå.

«Når jeg tenker på det i dag, får jeg følelsen av at livet ditt – mot din vilje, mot deg – har vært *et liv av nektelser*. Du hadde *ikke* penger, du hadde *ikke* muligheten til å reise, *ikke* muligheten til å realisere drømmene dine. I språket er det nesten bare nektelsesord som kan beskrive livet ditt.»

MOR

Eddy har også et vanskelig forhold til sin mor. Oppveksten skildres som et liv hvor kjærlighet, omsorg og empati er fraværende. Eddy klandrer henne for å ikke være der for ham, samtidig som han aldri stoler nok på henne til å åpne seg for henne. I den foreløpige siste boken, *En kvinnes frigjøring* (2021), er det forholdet til moren og morens liv som er gjenstand for nærmere undersøkelse.

Det er mange forfattere som skriver tett på egen biografi. Annie Ernaux er en annen fransk forfatter som skriver erindringslitteratur. Hun nevnes ofte som en inspirasjonskilde for forfatterskapet. Det stemmer nok, men for de som virkelig vil finne kilden, så er nok Didier Eribons *Hjem til Reims* et like godt startsted. I likhet med Louis har han en skarp og kritisk analyse av det franske klassesamfunnet formidlet gjennom en skeiv persons personlig historie.

Eduoard Louis bruker sin egen historie til å tenke rundt store temaer som vold, maskulinitet, klasse, og det er ikke så mange forfattere under 30 år som tar på seg et slikt prosjekt. Derfor er han vel verdt å lese.

Tore Haltli

BØKER – ANBEFALING

HVEM DREPT FAREN MIN AV ÉDOUARD LOUIS

I denne korte og hardtslående boken går Edouard Louis til angrep på den franske staten, som han mener forverrer livet til mennesker som allerede sliter. Det gjelder også forfatterens egen far, som fikk sine drømmer knust av et system som knapt nok skjenket ham en tanke. Essayet behandler spørsmål rundt klasse, maskulinitet, homofili, skam og sosial nød, og går tett inn på viktige og vanskelige øyeblikk i forholdet mellom far og sønn. Samtidig utvikler Louis en dypere forståelse for hvem han har vært, og ikke minst hvem han har blitt.

Édouard Louis er født i 1992 og fikk navnet Eddy Bellegueule. Da han var 20 år byttet han navn til Édouard Louis. I 2011 kom han inn på prestisjeskolen Ecole Normale Supérieure i Paris. Han er nå ved universitetet i Amiens der han holder på med en doktorgradsavhandling om klassereiser i litteraturen. Han har redigert en antologi om sosiologen Pierre Bourdieus påvirkning på ettertidens politiske tenkning, «l'insoumission en héritage», og er redaktør for serien «Les Mots» («Ordene»), som omfatter filosofiske og sosiologiske tekster, og som han har bygget opp hos

forlaget Presses Universitaires de France.

Louis debuterte i 2014 med den selvbiografiske romanen «En finir avec Eddy Bellegueule» – «Farvel til Eddy Bellegueule». Boken har vakt stor oppmerksomhet, er blitt en bestselger i Frankrike og er oversatt til mer enn 20 språk. Han er blitt tildelt Pierre Guénin-prisen mot homofobi og for like rettigheter for «Farvel til Eddy Bellegueule».

HVEM DREPT FAREN MIN

Édouard Louis
Ebok 119 kr
Pocket 179 kr
Aschehoug 2020

DET VAR STILLE, DET SNØDDE, AV MARIANN AALAND

Rektor ved Buskerud folkehøgskole, Mariann Aaland, ga i 2013 ut den kritikerroste romanen *Det var stille, det snødde* på Gyldendal forlag. Boka er fremdeles i salg og anbefales på det varmeste. Den finnes som innbundet, pocket og som e-bok.

Gjennom et vindu ser hun faren sin lene seg mot veggen, lik som tippelitt fremover. Han har hengt seg i trappa i det gamle huset han har leid siden han flyttet fra moren. Dagen etter henter hun kjæresten sin Anders på togstasjonen. Han har med seg blomster, og det var ikke slik hun hadde tenkt at han skulle møte familien hennes for første gang. Moren røyker når hun ikke gråter. Mormor er like fæmælt som alltid. Og Anders bruker altfor mange engelske uttrykk når han er utilpass.

Det var stille, det snødde *er ikke historien om et selvmord, men om alt det andre.*

DET VAR STILLE, DET SNØDDE

Mariann Aaland
Gyldendal forlag
2013, 192 sider
Innbundet kr 349
Pocket kr 179

GOD STEMNING PÅ D6 MØTE PÅ SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE

Det var glede over igjen å kunne samles til pedagogiske drøftingsdager etter to år med korona. Sandefjord folkehøyskole var et supert vertskap for møtet 19. og 20. mai. 60 ansatte fra ulike yrkesgrupper var samlet, fem av åtte skoler. Det var sydd sammen et flott program for de 24 timene folkehøgskolefolket var samlet.

1. Et glimt av arkitektur og form da lærer Passeinte Gad på linja Arkitektur og interiør var i aksjon. **2.** Vertskap – fylkeseide Sandefjord folkehøyskole **3.** Tidligere elev ved Sandefjord folkehøyskole, Ghopi Prabaharan, tok oss med på hans spennende livsreise. Det var alt annet enn en selvfølge at han skulle bli skuespiller og merkevarebygger – mange frø ble sådd på folkehøgskolen. **4.** Kjøkkenet ved Sandefjord folkehøyskole har et særdeles godt rykte. Det skuffet ikke. Og maten ble energisk presentert av den alltid blide kjøkkensjefen- Hilde Lene Rolstad. **5.** Lærer på linja Skuespiller, Karoline Sommerseth Horntvedt, gir oss et innblikk i hennes undervisning. **6.** Engasjert studierektor, Fredrik Møller-Hansen, viste rundt på skolen. **7.** Det var mange tilbakemeldinger på at det var særdeles godt igjen å kunne treffe folke fra folkehøgskolelandskapet. **8.** Et fyrverkeri, og improvisasjon fra øverste hylle, da den burske improteatergruppen «Improtårnet» ga alt. Lenge siden sist vi lo så mye. **9.** Omvisning og presentasjon av linjene ved skolen. Her har filmlærer Odd Einar Ingebretsen og generalsekretæren i Folkehøgskoleforbundet – Angelina Christiansen – funnet tonen. **10.** Et solid vertskap med musikk lærer Olaf Hansen Haugan og rektor Knut Søyland i spissen. **11.** Den profilerte billedkunstneren Lotte Konow Lund bergtok forsamlingen med et glimrende foredrag. Her var det mye å plukke opp.

Foto: Øyvind Krabberød

Møre folkehøgskole inviterte til distriktsmøte (D3) - 19. til 20. mai i nydelig vårvær, med Sogndal og Fjordane folkehøgskuler på besøk.

1. Innslag under middagen: Bjørnedans **2.** Leder i Folkehøgskoleforbundet, Einar Opsvik, fortalte om den nye sangboken og oppfordret skolene til å kjøpe inn til elevene. **3.** Lærer ved Møre folkehøgskule, Sumin Qui, holdt seminar om reise med mening. **4.** Rektorene på Møre, Fjordane og Sogndal folkehøgskule, og leder i FHF, diskuterte prinsippprogrammet til FHF.

Foto: Dorte B

«Ja visst gör det ont när knoppar brister»

Det har aldri vært lett å være ungdom, og hver generasjon har hatt sine kampsaker og sine utfordringer.

Det har skjedd noe med elevene jeg har møtt gjennom 34 år i folkehøgskolen. Det er farlig å generalisere, men likevel vil jeg påstå at de på den ene siden er blitt mindre robuste og i stand til å mestre livet. På den andre siden er de mer opptatt av sine rettigheter og krav enn plikter og delta-gelse.

Vi må få dem til å se alle mulighetene de har, og hvilke enorm påvirkningskraft de har hvis de deltar og tør heve stemmen. Vi må lære dem å takle motgang og skuffelser. Men de må delta og yte, ikke bare kreve. Vi som voksne må klare å stå i ubehaget det er å være dem de skal bryne seg på. Vi må være tydelige, stille krav, sette grenser og hjelpe dem til å mestre livet – ikke bare støtte dem på at de har det så vanskelig.

Jeg er glad i Grundtvigs historisk poetisk perspektiv. Vi må kjenne vår historie, lære av den og sette ungdommene inn i historien. Vi må hjelpe dem til å skjønne at de er et resultat av historien og at de skal skape ny historie som kommende generasjoner skal lære av. Derfor tre korte historisk poetiske glimt som setter dagens ungdom inn i en større sammenheng.

«Ja visst gör det ont när knoppar brister» skrev Karin Boye i 1935

«Jeg velger meg april» skrev Bjørnstjerne Bjørnson i 1869

I den det gamle faller,
i den det ny får feste;
det volder litt rabalder,-
dog fred er ei det beste,
men at man noe vil.

Jeg velger meg april,
fordi den stormer, feier,
fordi den smiler, smelter,
fordi den evner eier,
fordi den krefter velter,-
i den blir somren til!

Og til slutt en liten norrøn smakebit fra Grundtvigs store verk om det norrøne fra 1835.

«I riktig gamle dager visste man at alt liv gikk ut fra asken Yggdrasil, selve livets tre. Ved en av røttene til Yggdrasil satt skjenegudinnene eller nornene Urd, Skuld og Verdande. De vevet på livsveven. En vevnad for hvert menneske som ble født. Det tente også livslyset for det nye mennesket.

I begynnelsen av livet må de voksne hjelpe barnet med å passe på livslyset. Så en dag vil det unge mennesket selv ta ansvaret for livet og lyset. Da får det med seg tre gaver fra nornene: troen på det gode liv, håp og visjoner for fremtiden. Men det må mer til for å leve et liv. Når det unge mennesket skjønner det, får det tre nye gaver:

nederlag,
motgang og
skuffelser.

Lyset brenner ned uansett hvordan mennesket lever livet sitt. Når lyset er nesten nedbrent og mennesket er gammelt, får det de tre siste gavene fra skjenegudinne:

visdom,
erkjennelse og
evnen til å fortelle historier.»

Alle tre sier på hver sin måte at det er vondt å være ung, at det skal storme og at det er kun ved å mestre motgang, skuffelser og nederlag at man blir menneske. Alt sammen er helt normalt og må til for få visdom og erkjennelse.

Folkehøgskolen er samtalebaseret, og vi burde ha alle muligheter til å snakke sammen om det å være menneske. Det interessante er at jeg opplever at jeg som voksen i folkehøgskolen er mindre viktig som samtalepartner enn jeg var før. Elevene våre søker mer til hverandre og sine ekkokamre enn tidligere.

Vi må passe oss for ikke å bli historielese. Hvis vi fortsetter å slå fast med store bokstaver at det er så vanskelig å være ung i dag – mye vanskeligere enn det var for tidligere generasjoner – blir det et selvoppfyllende profeti. Da er det fare for at ungdom slår seg til ro med at det er så vanskelig å være dem. Og at de har alle rettigheter til å klage og frskrive seg ansvaret for eget liv.

Benedicte Hambro,
internatleder
Arbeiderbevegelsens
folkehøgskole

NYE REKTORER

NY LEDER VED JÆREN FOLKEHØGSKULE

Monica Cecilie Høien (f.1974) er tilsatt som ny rektor ved Jæren folkehøgskule.

Monica bor på Brusand på Sør-Jæren og er mor til tre. Hun er adjunkt med tilleggsutdanning innen kunst, dans, musikk og psykisk helse. Søm av klær og redesign står hjertet nær, og preger fritida. Etter mange år i skolen har hun de siste ni åra arbeidet som konsulent for ungdom. Monica har i tillegg erfaring med autismegrupper og er foredragsholder for Norges Tourettesforbund om Tourettes i skolen.

Det var 19 søkere til stillingen som rektor.

Dag Folkvord som har vært rektor siden 2005 går nå over i en nyopprettet stilling som «Leder drift og økonomi». Folkvord har fartstid ved folkehøgskolen på Klepp siden 1986.

Dag Folkvord sier: – Tanken er at vi slår sammen rektor og inspektør sine oppgaver, og deler dem på ny. Da i en pedagogisk del og en driftsdel. Monica skal da ha den pedagogiske delen som betyr ansvar for skoleutvikling, lærere og elever. Jeg sitter da

igjen med de «kjedelige» tingene som økonomi, eiendom, driftspersonalet etc. Altså det som handler om drift av skolen. Tanken er at da får hun god tid til å konsentrere seg om pedagogisk utvikling av skolen sammen med lærerne. Det er jo tross alt det som er vår hovedvirksomhet.

– Så er jeg jo i hornet på veggen de første årene hennes, så om det er ting som er uklart, så har jeg antakelig vært borti det før. Jeg har jo noen få år igjen på skolen, og da kan jeg ta resten slik at anlegget blir ivaretatt. Vi planlegger ombygging/nybygging, så det vil bli en del arbeid på eiendom framover. Bakgrunnen for denne to-delinga er at jeg lenge har hatt inntrykk av at mange gode lærere/inspektører kvier seg for å ta rektorjobben fordi det er for mye «system» i stillingen. Så da tok vi ut den delen. Monica var en av søkerne som var tydelig på at det var denne modellen som gjorde at hun søkte. Hadde det vært masse økonomi og drift i stillingen hadde hun ikke søkt, sier Dag Folkvord.

ØK

NY REKTOR PÅ SOLBAKKEN

Gunnar Skjerdal (57 år) er tilsatt som ny rektor ved Solbakken folkehøgskole på Skarnes.

Han har 25 års erfaring som musikk lærer og avdelingsleder ved musikk- dans- og dramalinjen ved Dahlske videregående skole. Han har også jobbet i kommunal – og frivillig sektor og som korpsdirigent, band- og storbandmusiker. Gunnar har fire barn som selv har gått på folkehøgskole og har stor kjærighet for og tro på det unike skoleslaget vårt.

Skjerdal tar over etter Harald Thompson Rosenstrøm som har ledet skolen siden 2017.

Det var 18 søkere til jobben.

Siri Thorson

FOLKEHØGSKOLEUKA 2022:

SOMMERENS HØYDEPUNKT PÅ FANA FOLKEHØGSKULE

Da er det endelig tid for sommerens vakreste eventyr igjen, jeg snakker selvfølgelig om Folkehøgskoleuka. Jeg var nylig på et kurs i Danmark sammen med våre danske kollegaer og fortalte om folkehøgskoleuka og alt hva det er. Det ble stille en stund, det var som om de måtte fordøye det de hadde hørt. Så kom smilene og begeistringen. «Dere er jammen heldige som har en sånn uke, det er jo helt utrolig fett». Og da ble jeg litt stolt, og kjente at det er deilig å være norsk i Danmark. Kanskje vi en gang i fremtiden kan utvide Folkehøgskoleuka til å bli en nordisk begivenhet? Hvem vet? En forlokkende og spennende tanke er det i alle fall.

I år har vi et variert program til dere. Det å programmere Folkehøgskoleuka er noe av det mest spennende og givende i løpet av året. Det å forsøke å treffe med noe som kan passe for alle,

med kurset «Praktisk personale – en ressurs utover eget fagfelt» gjøre deltagerne bedre rustet til å bidra i dannelsesarbeidet på egen skole. Kunnskap, kompetanse og forståelse er tre gode stikkord for dette kurset. Og god stemning, noe det alltid blir når Kristin er med.

Apropos dansker! I år får vi besøk av Jonas Møller. Jonas jobber til daglig som pedagogisk konsulent i Folkehøgskolernes forening i Danmark. Han har også vært medforfatter av boken «Folkehøgskolepedagogikk – en fortelling om livsopplysning i praksis». Han gir oss kurset «Danning – kunsten å undervise i og med fag». For hva er danning i folkehøgskolen i 2022? – og hvordan praktiserer vi danning på egen skole? Dette blir spennende!

Sangen står sterkt i folkehøgskolen. Flere har tradisjon med skolekor. I år kommer Jarle Flemvåg fra *Krafttak for sang*. En

KURSMENY

Mandag 8/8	Tirsdag 9/8	BLONDEHUSET	Onsdag 10/8	Torsdag 10/8
Kurs for nye lærere			Kurs for nye lærere	
Kurs for praktisk personale			Mellom solskinn og ruskevær	
Krafttak for (kor)sang			Elevråd som læringsarena	
Danning – kunsten å undervise i og med fag			Kurs for nye rektorer/skoleledere	
Praktisk kurs i fermentering og surdeigsbakst			Frirommet #2	

helt på tvers av stilling og interesser er både utfordrende og moro. Et mål er f.eks at en lærer i friluftsliv har lyst til å melde seg på bakekurs, eller at en kokk hiver seg med på et sangkurs. Tverrfaglighet er viktig. Og det å få input fra andre steder enn det «opplagte» bør vi alltid hige etter.

Kanskje det er i år at du skal unne deg et kurs du ikke visste at du trengte? Minner om påmeldingsfristen som er 11. juni.

«Kurs for nye lærere» er en sikker vinner og en selvskreven schlager i programmet! Tor-Erik Moen og Kjetil Hallre loser deltagerne igjennom fire hele dager med et variert og morsomt program. Med smil, glede og all sin kompetanse. Dette er en kickstarter som ny lærer i folkehøgskolen. Kurset følges opp med en samling over jul. Et must for alle nye lærere.

Kristin Smith som er administrasjonsleder ved Ringerike folkehøgskole, samt nestleder i styret i Folkehøgskoleforbundet, vil

samhandlingsplattform som jobber for å styrke sanggleden og sangtradisjonene landet rundt. Folkehøgskoleforbundet er en av 27 stolte partnere i Krafttak for sang. «Krafttak for (kor)sang» blir en fest av et kurs for absolutt alle som er berørt av sang i folkehøgskolen, og det er jo alle? Jarle har solid erfaring med kor og korledelse. Og du, kom med den stemmen du har!

Årets godbit, helt bokstavelig talt er «Praktisk kurs i fermentering og surdeigsbakst». Bård Watn leder kurset. Han er bonde, musiker og foredragsholder. Kurset passer for alle. Om du er kokk, vaktmester, valgfagslærer, you name it. Dette blir to uforglemmelige dager med en festkaramell av en tusenkunstner. Det er bare å glede seg!

Bjørnar Østerhus Dahle er rådgiver i undervisningsavdelingen i Raftostiftelsen. Han kommer til oss med kurset «Elevråd som læringsarena». Ved å koble sammen teamene elevråd, demokrati,

medborgerskap og livsmestring skal Bjørnar lose oss gjennom diskusjoner og faglig påfyll. Det hele resulterer i konkrete grep man kan ta med seg til sin egen skole. Spiss ørene og blyanten for Bjørnar og Raftostiftelsen.

Benedicte Hambro er nærmest en legende i Folkehøgskolen. En ressurs og en motor av dimensjoner. I år som i fjor gir hun oss kurset «Mellom solskinn og ruskevær». Dette kurset skal du rett og slett unne deg. Her er det fokus på å styrke elevenes psykiske helse og personalets kunnskap rundt tematikken. Dette er et praktisk kurs hvor du vil få med deg opplegg og ideer du enkelt kan ta i bruk ved egen skole.

Rektor ved Fana folkehøgskule. Tore Haltli, leder kurset «Frirommet – Debattpilot #2». Frirommet er en juvel av en debattform. Debattformen er utviklet av *De frie skoler* i Danmark. Målet er å styrke den offentlige samtalen og skape trygge ytringsrom. På dette kurset vil du få en grundig gjennomgang av alt du trenger for å kunne lede en Friromsdebatt. Du trenger ikke å ha noe erfaring med Frirommet fra tidligere for å delta. Grip denne muligheten.

Generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet, Angelina Christensen, gir oss «Kurs for nye skoleledere». Som skoleleder i folkehøgskolen er du leder i et annerledes skoleslag og har særegne lederutfordringer. Gjennom foredrag og samtaler tar Angelina deg med på to dager som vil gi deg en trygghet og styrke i din

jobb som skoleleder i folkehøgskolen. Angelina har også invitert inn andre hun tenker du kan ha glede av å møte. Anbefales varmt!

I tillegg til det faglige programmet står selvsagt sosialt samvær høyt i kurs. Det blir konsert, utflukt, fantastisk mat, lange gode samtaler, allsang, quiz, morgenbad, nye bekjentskaper, fest, hygge og mye mer! Nytt av året er vår pop-up bokhandel hvor du kan sikre deg spennende og interessant folkehøgskolelitteratur til en god pris. Og sangboka vår såklart.

Varmt velkommen til Folkehøgskoleuka 2022!

Espen Bråten Kristoffersen

FORSVINNINGER I FJELLET!

JARAN DAMMANN: DØDSENGELEN

En gruppe ungdommer fra Numedalen Folkehøgskole drar på bli kjent-tur i fjellet sammen med læreren Ove. Først forsvinner en av elevene. Deretter læreren. Folkehøgskoleåret går fort fra det beste til det verste for elevene.

TREDJE BOK I BYGDEKRIMSERIEN MED POLITISJEF GEORG BRÅTEN

CAPPELEN DAMM

KOMMENTAR:

FOLKEHØGSKOLE FOR ALLE – ER VI DET?

*Ville ingen ha søkeren som elev?
Bare en av fire skoler svarte på søknaden.*

Etter åpent hus på skolen i mai, har jeg tenkt mye på et møte med en bestefar, som var så takknemlig fordi hans barnebarn hadde fått gå på skolen vår. Barnebarnet hadde søkt fire skoler, men bare fått svar fra oss. Da jeg i ettertid leste søknaden på nytt, begynte jeg å skjønne hvorfor. Søkeren skrev levende og intenst om sitt engasjement for faget og sine standpunkt, men så i feltet «Spesielle merknader» kom det frem at søkeren hadde tre diagnoser som hver for seg kunne være krevende nok.

UTFORDRINGER

Vi hadde plass og ingen grunn til å avvise søkeren. Vi skrev til søkeren og sa at hvis vedkommende tok plassen, kunne vi snakke nærmere om hvordan vi sammen skulle få året til å fungere best mulig for søkeren og for oss. I august snakket vi med søkeren, moren og hjelpeapparatet. Året har vært fullt av latter, tårer, frustrasjon og gleder – litt mer enn for den jevne elev – men vi fikk det til, og kjedelig var det ikke.

DETTE KUNNE ALLE FÅTT TIL

Jeg er ganske sikker på at de tre skolene som ikke svarte søkeren også kunne ha fått det til. Men de valgte altså å forbigå søkeren i rungende taushet. Det tjener ikke til deres eller skoleslagets ære. Vi regner med at 10 prosent kommer til skoleslaget med forskjellige diagnoser og utfordringer. De siste årene har det imidlertid vist seg at det kanskje er nærmere 20 prosent. Mange av dem er selvdiagnostisert. Det er krevende fordi vi er en skole – ikke en behandlingsinstitusjon.

SORTERINGSSKOLEN?

De fleste vil være enige om – på papiret – at vi ikke ønsker en sorteringsskole der noen søkere er mer velkomne enn andre. Men når vi velger å ikke svare søkere fordi vi tror de ikke vil passe inn eller blir for krevende, er det nettopp sorteringsskole vi er. At vi har fulle linjer, er noe helt annet. Noen vil hevde at vi vet det kommer nok av elever som krever mye, men som ikke skriver det i søknaden. Betyr det at vi ikke skal gi plass til de som er åpne om utfordringene sine i søknaden?

MANGLER SPRÅK?

- Vet vi ikke hva vi skal si til en søker vi ikke vil ha?
- Kan vi skrive noe i opptakskravene som gjør det enklere å avvise søkere hvis det er det vi vil?
- Har vi råd til å avvise søkere?
- Overlater skoler med gode søkertall og fulle linjer de mer krevende elevene til skoler som ikke har så gode søkertall?
- Bør markedsføringen av skoleslaget være tydeligere på at folkehøgskole er krevende og kanskje ikke for alle?

Jeg har ikke noe fasitsvar, men mener det er på tide å snakke om utfordringene vi alle møter i opptaket av elever. Dessuten er det vanlig folkeskikk å gi skikkelig svar på en søknad.

Benedicte Hambro,
internatleder Arbeiderbevegelsens
folkehøgskole

Arbeidslivet

Å VÆRE ORGANISERT

Det er omtrent 1700 mennesker som jobber i folkehøgskolen, 960 av disse i frilynt folkehøgskole. Litt over halvparten, 550 personer, er medlem av Folkehøgskoleforbundet (FHF). Noen av de gjenstående firehundrede er medlem i andre forbund, uten at vi har noe eksakt tall på hvor mange som er organisert totalt. Vi har uansett en organisasjonsgrad i folkehøgskolen som er høyere enn i samfunnet ellers, den ligger på omtrent 50 prosent.

En fagforening er en sammenslutning av arbeidstakere med hovedformål å ivareta medlemmenes interesser overfor arbeidsgiverne (Store norske leksikon).

*Hvert eneste medlem teller, og vi
håper at så mange som mulig vil slutte seg
til fellesskapet i Folkehøgskoleforbundet.*

Folkehøgskoleforbundet er en fag-, interesse og idéorganisasjon, og vi rekrutterer medlemmer fra alle de ulike yrkesgruppene i frilynt folkehøgskole. Folkehøgskoleforbundet er den viktigste organisasjonen som forvalter, fremmer og utvikler den frilynte folkehøgskolen som skoleslag og idé i Norge. Medlemmene er viktige for å utvikle, praktisere og ivareta folkehøgskolerørsla i Norge, og våre tillitsvalgte gjør et uvurderlig arbeid i så måte på den enkelte frilynte folkehøgskole.

Hvorfor er det viktig å være fagorganisert? Fagforeningene har en viktig rolle i et moderne demokratiske samfunn. De har arbeidet for å heve arbeidernes levestandard og bidratt til å skape det demokratiske samfunnslivet vi har i Norge i dag. Myndighetene samarbeider med partene i arbeidslivet for å utvikle samfunnet og å regulere arbeidslivet, dette Trepartssamarbeidet mener mange er en av nøklene til opprettholdelse av velferdssamfunnet.

Høy organisasjonsgrad sikrer arbeidernes rettigheter. Vi ser at i samfunn hvor oppslutning om fagforeningene synker, så fratas også arbeidere rettigheter og goder. Det er en balanse i styrkeforholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som må opprettholdes, det betyr at så mange som mulig bør være tilsluttet en fagforening. Det er ikke bare den enkeltes stilling på sin skole, men også folkehøgskolen generelt som arbeidsplass og arbeidslivet i Norge som helhet dette har betydning for.

Hvorfor opprettholde en slik liten fagorganisasjon, kan ikke folkehøgskoleansatte like godt slutte seg til en av de større fagforeningene? Dette er spørsmål vi ofte får, både i Folkehøgskoleforbundet og hos våre samarbeidspartnere Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF). FHF og NKF er de eneste fagorganisasjonene som fremmer lønns- og arbeidsvilkår spesielt for de ansatte i folkehøgskolen. Folkehøgskolen er en helt egenartet arbeidsplass, som blant annet trenger tilpassede avtaler om arbeidstid og mulighet for stor grad av lokal tilpasning. FHF mener at det trengs en fagorganisasjon som ivaretar denne gruppens særegne behov, og sikrer arbeidet med folkehøgskolens pedagogiske tilnærming til læring og dannning. Hvert eneste medlem teller, og vi håper at så mange som mulig vil slutte seg til fellesskapet i Folkehøgskoleforbundet.

Angelina K. Christiansen

UNGARNS PUTIN OG DEMOKRATISK DANNING.

Dei fleste av oss trudde at barbariet og blodig krig hørte fortida til. Formulerin- ga «Aldri meir 9. april» kan vere truga når heile Europa rustar opp sitt militær fors- var i skuggen av krigen mot Ukraina. Det blir skrive og diskutert mykje for å freiste å forstå korleis krigen mot Ukraina blir forsvart i Kreml. Vi har i ei årrekke sett eit land som undertrykker opposisjon, fa- voriserer ein elite, skaper oligarkar og motarbeider ytringsfridom og demokratiske krefter. Det blir praktisert ein retorikk som skaper eit fiendebilete av vesten som i neste omgang blir nytta som forsvar for krigen mot Ukraina.

Russland har eit styresett som er fjernt frå dei demokratiske dannelsesideal vi held høgt, men tankegodset er kanskje ikkje så fjernt som ein skulle håpe. Det har nyleg vore val i Ungarn. I skuggen av krigen i Ukraina har det fått forholdsvis lite merk- semd i media, men dette valet er på man- ge måtar skremmande og peikar framover i ei retning som ikkje berre er øydeleggan- de for Ungarn, men også trugande for vår tenking og vårt demokrati. Det er viktig å vere klar over kva prosessar som er på gang og kva retning Europa kan gå i. Victor Urban blir av opposisjonspolitkar og opposisjonen sin felles statsministerkandi- dat Peter Marki-Zay kalla Ungarns Putin. Det er ikkje utan grunn. Dei tolv åra Ur- ban har sitte ved makta har han endra Ungarn frå å vere eit liberalt demokrati til å bli eit «autoritært regime med val». De- demokrati-indikatoren V-dem viser tydleg at Ungarn rører seg i eit stadig mindre

demokratisk og meir korrupt retning.

Det som er i ferd med å skje i Ungarn, og i andre land i Europa, er ikkje resultat av statskupp eller krig. Det handlar ikkje om at folk blir fengsla for sine meiningar og vi får ingen historier om forslåtte og forgifta dissidentar, slik vi har gode døme på frå Russland. Endringane skjer sakte og utan store medieoppslag. Domstolar blir politiserte og LHBT-personar sine rettar blir innskrenka og marginaliserte etter russiske forbilde. Dreininga mot Russland blir også tydeleg når Ungarn ikkje støttar Ukraina militært, og heller ikkje tillèt frakt av våpen over Ungarsk land.

Valet i Ungarn nærmar seg ein parodi når regjeringspartiet har tatt kontroll over dei nasjonale TV-stasjonane og lokalavise- ne. I tillegg har det blitt innført strenge grenser for kor mykje støtte opposisjons- koalisjonen kan ta imot frå utanlandske donorar. Valsystemet har blitt endra i grunnlova og vil favorisere den sittande presidenten. Kort sagt er det som vi ser på som våre viktigaste samfunnsverdiar sterkt truga; demokratiet, ytringsfridomen og menneskeverdet. I Ungarn er dette etter kvart tydeleg, men vi ser også klare ten- densar i andre land som vi likar å saman- likne oss med.

På same måte som folkehøgskulen ar- beider med klima- og miljøspørsmål, må vi arbeide med å halde demokratiet vedli- ke. Demokrati er ferskvar. Oppgåva blir å sikre at elevar lærer om demokrati og demokratiske prosessar, og samstundes får øve på dette i praksis. Heile vegen frå

folkehøgskulerørsla oppstod og framleis i dag er dette den mest sentrale oppgåva vi har. Rørsla blir verkeleggjort, ikkje ved det skrivne ord, men i møtet mellom den enkelte lærar/tilsett og elev. Pedagogisk kunnskap og kompetanse som gjer eit slikt arbeid mogeleg er viktig, men like viktig er den enkelte lærar sin ståstad, engasje- ment og samfunnskunnskap. Dette vart grundig understreka av Bjarne Kvam på leiarforum hausten 2021. Læraren har eit stor ansvar i sin «presentasjon» som både rollemodell og samtalepartner. For at det skal vere eit dannelsesarbeid med kvalitet er det i følgje Kvam avgjerande å tilsette dei rette menneska. Vi må også spørje oss om vi når dei elevane som har sam- funnsinteresser, og som er opptatt av de- demokrati eller miljøspørsmål. Blir folke- høgskulen sett på som ein aktuelle stad for demokratisk læring og aktivitet? Det er eit tankekors at skular som freistar å opprette linjer som vil arbeide med ulike former for politisk aktivisme, ikkje får elevar.

I dansk folkehøgskule er *demokratisk danning* ei av dei overordna målsettinga- ne. Det er i stor grad dette også norsk folkehøgskule arbeider for, - å bidra til å fremme, lære om og øve på demokratisk medborgarskap. Det er kanskje på tide at formuleringa *demokratisk danning* også blir presisert og blir ein del av den norske folkehøgskulelova.

Einar Opsvik,
leiar i Folkehøgskoleforbundet

DISTRIKTSMØTE

Etter en lang korona-pause har det endelig blitt mulig å arrange- re distriktsmøter uten restriksjoner. Representanter fra Folkehøg- skoleforbundet (FHF) og fra informasjonskontoret har vært tilstede på møter på Sandefjord folkehøgskole og på Møre folke- høgskule. Det meldes om inspirerende møter, godt faglig påfyll og etterlengtet sosialt samvær.

NYE SKOLER

Øyrekka folkehøgskole og Stavanger Urban folkehøgskole tar i disse dager opp elever til skolenes første folkehøgskoleår. Vi ønsker de nye skolene lykke til med opptaket og ønsker dem velkommen i folkehøgskolefellesskapet!

MENTORPROSJEKTER

Tilbud om mentorordning gjelder for elever som har startet på folkehøgskole og trenger motivasjon til å fullføre videregående skole. Tre pilotskoler har høstet gode erfaringer med dette, og det ble fulgt opp med et kurs for andre interesserte i august 2021. I samarbeid med NKF blir det nå planlagt et nytt kurs i septem- ber for å følge opp fjorårets samling og for å rekruttere nye skoler som er interessert i mentorordningen. Det blir på kurset i tillegg søkelys på veiledning som pedagogisk metode i folkehøgskolen.

SÆRAVTALEN

Det har vært ytterligere forsinkelser i forhandling av særavtalen. Tidspunkt er nå fastsatt til 21. – 23. juni. Det vil trolig gjøres kun få justeringer i denne omgang. Begge parter ønsker at det partssammensatte utvalget skal gjenoppta sitt arbeid så snart som mulig.

LØNNSOPPGJØRET

I skrivende stund er brudd i forhandlingene i KS, meklingsfristen er satt til 23. mai. De kommunale og fylkeskommunale skolene får sitt resultat når det oppnås enighet her, mens skolene som tilhører Virke først får sitt resultat senere, fordi det skal korre- spondere med resultatet i KS, det vil si at det i all hovedsak skal være likt. Forhandlingsdatoer i Virke-området er satt til 12. – 14. september.

REPRESENTANT I STYRET FOR AKADEMIFONDET

Akademifondet til «framhjelp for norsk kulturreising» har som formål å støtte lokal ideell kulturaktivitet, ble organisert som stiftelse 20.8.1998. Fondet har som formål å støtte tiltak innen folkeopplysning. Knut Simble har til nå vært utpekt som FHF sin representant i styret. Styret i FHF har oppnevnt Angelina Christiansen som ny representant til styret for Akademifondet.

FORSKNINGSFONDET

Folkehøgskoleforbundets Stipend og forskningsfond har som formål å stimulere til forskning på folkehøgskole ved å tildele stipend til personer som vil arbeide på mastergradsnivå med ulike sider ved folkehøgskolen, både pedagogiske og historiske. Styret i FHF er styre for fondet. Midlene ble utlyst i januar 2022. Vi mottok i år ingen søknader og det blir derfor ikke delt ut stipend til forskning i 2022. Styret i FHF vurderer om det skal deles ut dobbelt stipend i 2023.

KURS FOR STYREMEDLEMMER, STYRELEDERE OG REKTORER I FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

Folkehøgskole er en idébasert virksomhet. Å sitte i et skolestyre for en folkehøgskole er ikke helt det sammen som å sitte i styret for en vanlig helkommersiell bedrift. Styret skal forvalte et skole- og verdisyn, økonomi, personal, bygningsmasse og samtidig for- holde seg til lov om folkehøgskoler og andre lover og forskrifter. På bakgrunn av et uttalt behov for kurs i styrearbeid inviterer Folkehøgskoleforbundet i samarbeid med hovedorganisasjonen Virke kurs for styremedlemmer, styreledere og rektorer i de fri- lynte folkehøgskolene. Kurset vil bli holdt i september, dato kommer før sommerferien.

Angelina C. og Einar O.

HOLD DEG OPPDATERT

Folkehøgskoleforbundet
holder deg oppdatert på
www.frilyntfolkehogskole.no
og Facebook: Folkehøgskoleforbundet

NYTT FRA IF

NYE AVTALER

Det har tidligere i år vært uro knyttet til hvordan skoler bruker de felles informasjonskanalene, og da spesielt folkehogskole.no. Retningslinjene, som informasjonskontorene har sendt ut, har ikke alltid vært fulgt og det har oppstått en ulikhet mellom skolene på hvordan for eksempel pris framstilles.

For å sikre likhet mellom skolene i de felles informasjonskanalene har informasjonskontorene satt i gang et større arbeid med å utarbeide et avtaleverk mellom de to informasjonskontorene og mellom informasjonskontorene og skolene.

Avtaleforslagene skal gjennom grundig styrebehandling i de to informasjonskontorene før de presenteres for skolene til høsten.

INFORMASJONSKONFERANSE

Vi oppfordrer alle folkehøgskoler til å sende minst en medarbeider til høsten informasjonskonferanse 12. – 14. september i Sandvika.

NEGATIV ELEVTALLSUTVIKLING

Etter å ha startet året med svært positive søkertall så viste våren dessverre at alt for mange av dem som søkte valgte å ikke takke ja til plass.

De siste to årene har folkehøgskolene fått en topp i antall søknader rundt frist for Samordna Opptak i april. Denne toppen fikk vi dessverre ikke i år. Det kan skyldes at det har vært en nedgang i søknaden til Samordna Opptak på over 12 prosent.

Folkehøgskolene har nå en nedgang i ja-svar på 4 prosent pr 1. mai, sammenlignet med samme tid i fjor. Informasjonskontorene kommer derfor til å øke annonseringen i sommer for å hank inn noen av de mange ungdommer som fortsatt ikke har valgt hva de skal gjøre til høsten.

Dorte Birch

NOTERT

PANDEMIEN OG SENGEKAPASITET

Da pandemien kom til Norge i mars 2022, uttalte sentrale helsebyråkrater at det ikke fantes en ledig seng på norske sykehus. De neste 30 åra er alle nye sykehus bygd med for liten kapasitet, samtidig som mindre sykehus serienedlegges. Sengekapasiteten er blant de laveste i Europa. Sykehusene styres av et sjikt med kostbare og anonyme byråkrater som langt på vei kontrollerer politikerne.

Denne situasjonen skyldes helseforetaksmodellen som ble innført i 2001, og som omskapte sykehusene til forretningsforetak styrt etter regnskapsloven. Dette bør bli et helt sentralt tema når erfaringene fra pandemien skal drøftes.

John Olav Egeland i Dagbladet

SHEIN

Har du hørt om Shein? Klesindustriens Tiktok, som dei har blitt kalla? Det er like greit å merka seg namnet fyrst som sist. Den kinesiske klesgiganten og nettbutikken har eksplodert utfra tilsynelatande ingenting dei siste par åra, og no er dei på veg til åbli verdas største kles- og moteforhandlar – godt hjelpt av våre nye pendemiske netthandlevanar.

Ifølge nyheits- og dataanalyseelskapet Bloomberg har selskapet ein estimert verdi på 100 milliaerdar dollar. Det er meir enn Hennes & Mauritz og Zara til saman. Korleis skjedde det?

Frida Filflet i Klassekampen

SUPERFAST FASHION

... Men sanninga er vel ikkje meir komplisert enn at også Gen Z er like delt som andre generasjonar. Ein del er ekstremt miljøbevisste, andre durar på med alt. Og så spelar prisen ei rolle., så klart.

Antakeleg er mange rett og slett ikkje klar over kor svær miljøøkostnaden av klesforbruket deira er. Råvarene som ligg bak plagget er totalt framandgjorde, nett som kua og den fjerde take-away-burgaren.

Det er deprimerande tydeleg at klesprodusentar som Shein ikkje kjem til å ta ansvar før deg må. Fram til då får ein ta forbruksmakta i egne hender – og få reiskap er vel betre for å nå ut med budskapet enn Tiktok og Instagram. Kan nokon klimainfluensarar vennligst komma på banen?

Frida Filflet i Klassekampen

MANGLER DET ET BÆREKRAFTSMÅL?

I 2015 ble FNs tusenårsmål erstattet av dagens bærekraftsmål. En viktig endring var at målene ikke bare var for land i det globale sør, såkalte utviklingsland, men også for land i det globale nord, inkludert Norge. Nå skal hele verden utvikle seg i en mer bærekraftig retning. Vi har 17 bærekraftsmål, med hele 169 delmål. Ett av målene er nummer 10: «Redusere ulikhet». Første delmål handler om å øke inntektene til de fattigste 40 prosent av befolkningen. Men hva med de rike?

Tekst: Brita Phuthi, internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet

På Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) sine nettsider om bærekraftsmålene kan vi under mål nummer 10 lese «Verdens 85 rikeste personer har like mye penger som den fattigste halvparten av verden». Videre kan vi lese at «For å redusere ulikhet må et lands ressurser fordeles rettferdig. De fattigere og marginaliserte gruppene må få lik tilgang til tjenester som utdanning og helsehjelp.» Løsningen som presenteres er bedre skattesystemer og å øke inntektene til de fattigste i befolkningen. Men hva med den rike befolkningen – skal de bare få lov til å bli rikere og rikere?

REDUSERE OVERFLØDIG RIKDOM

Bærekraftsmål nummer 1 heter «Utrydde fattigdom», men selv om det i noen av delmålene til nummer 10 kan argumenteres for å adressere systemer som opprettholder ulikhet i verden, så er det ingen bærekraftsmål som eksplisitt tar tak i overflødig rikdom. Folkehøgskolenes Globalvettregel 4 heter «Se fattigdom i sammenheng med rikdom og makt». Vi kan ikke snakke om å redusere fattigdom uten å se på hvilke systemer som bidrar til å opprettholde ulikhet.

Når jeg skrev masteroppgaven min i fjor, intervjuet jeg lærerutdannere i sørlige Afrika om utdanning for bærekraftig utvikling (bærekraftsmål 4.7), med særlig fokus på ulikhet. Jeg lærte da at de hadde drøftet bærekraftsmålene og kommet frem til at det burde være et eget mål som het «Reduce excessive wealth» – redusere overflødig rikdom. Mens skillet mellom fattige og rike land har minket de senere årene, har ulikhet innad i land økt. I vårt kapitalistiske system blir noen rikere fordi andre får dårlig betalt for arbeidet de gjør. I et bærekraftperspektiv – er det greit med uendelig rikdom?

FRA BISTAND TIL SYSTEMENDRINGER

Det er flott at mange folkehøgskoler engasjerer seg i solidaritet med andre mennesker – enten det er gjennom skoleprosjekter, ungdomsprosjekter etc. Og det er lett å få elevene med, fordi de allerede har lært at den beste måten å bry seg på er å samle inn penger til bistandsprosjekter. Bistand og særlig humanitær hjelp er livsnødvendig, og noe vi dessverre må ha. Men, jeg mener at **verden vil ha mer nytte, på lang sikt, av at folkehøgskoleelever får lære mer om de strukturelle årsakene til fattigdom og ulikhet** – og hvilke systemer som må endres for å redusere disse forskjellene. Da må vi lære om finansverden, skatteparadis, handel, gjeldsproblematikk og verdens politikk. Vi må ikke bare ha fokus på plasteret på såret (bistand), men gjøre noe med *årsakene* til hvorfor noen blir fattigere og noen blir rikere. Ja til folkeopplysning!

VERDENS 85 RIKESTE PERSONER HAR LIKE MYE PENGER SOM DEN FATTIGSTE HALVPARTEN AV VERDEN.

TIPS TIL ORGANISASJONER SOM KAN MYE OM DISSE TEMAENE:

Changemaker	KFUK KFUM Global
Attac	Fairtrade Norge
Tax justice Network Norge	Forum
SLUG	

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ingvild Tollehaug Jevne
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverum.fhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Aslak J. Brekke
www.evje.fhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Janne Merete Sukka
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Lars Petersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKULE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKULE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Arne Bratteklev
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN

FOLKEHØGSKOLE STUF
4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakke
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Torunn Laurhammer
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Austris
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Siren Øyan Kulbeck
www.voss.fhs.no

ØYREKKA FOLKEHØGSKOLE

7284 Mausund
Tlf.: 48 94 09 00
Rektor: Nina Iversen
www.oyrekka.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Severin Eilertsen er lærer i paragliding ved Setesdal folkehøgskule, han ble utfordret av Elias G. Holstad, lærer i friluftsliv ved Nordmøre folkehøgskule.

BRUK DAGEN GODT

Det gagnar seg så lite hva godt har du ment
om ikke du gjør det før alt er for sent.

For sent - er for sent. Det er alt en kan svare
Din kjærligste tanke, ditt varmeste ord
er blomster som visner mens så kornet gror.

Det er ikke nok at vi stadig får høre
om alt det du engang har tenkt å gjøre.
En dag lukkes døren for det du har tenkt.
Den dag er hver eneste mulighet stengt.

Det haster - du må ikke nøle så lenge
at dagene stjeler den tid du kan trenge.
Et skjebnetungt ord er det nakne "for sent".

En nådeløs dom, men svært ofte fortjent.
Og om du vil slippe å høre den siden:
Bruk dagene godt mens du ennå har tiden.

Arne Paasche Aasen

Morten Knapstad, lærer ekstremsport luft ved Voss folkehøgskule,
utfordres til neste nummer av magasinet.